

**UCHWAŁA NR IX/66/24
RADY MIEJSKIEJ W ŻARACH**

z dnia 19 grudnia 2024 r.

**w sprawie uchwalenia „PROGRAMU WSPIERANIA RODZINY W GMINIE ŻARY O STATUSIE
MIEJSKIM NA LATA 2025-2027”**

Na podstawie art. 18 ust. 2 pkt 15 ustawy z dnia 8 marca 1990 r. o samorządzie gminnym (Dz. U. z 2024 r. poz. 1465 t.j.) oraz art. 176 pkt 1 oraz art. 179 ust. 2 ustawy z dnia 9 czerwca 2011 r. o wspieraniu rodziny i systemie pieczy zastępczej (Dz. U. z 2024 r. poz. 177 t.j.) uchwała się, co następuje:

§ 1. Uchwała się „Program Wspierania Rodziny w Gminie Żary o statusie miejskim na lata 2025-2027”, stanowiący załącznik do niniejszej uchwały.

§ 2. Wykonanie uchwały powierza się Burmistrzowi Miasta Żary.

§ 3. Uchwała wchodzi w życie z dniem 1 stycznia 2025 r.

Przewodniczący Rady

Józef Szczotka

PROGRAM WSPIERANIA RODZINY

W GMINIE ŻARY

O STATUSIE MIEJSKIM

NA I ΔΤΑ 2025-2027

SPIS TREŚCI

WYKAZ SKRÓTÓW	2
I. WPROWADZENIE	3
II. UZASADNIENIE WPROWADZENIA PROGRAMU	5
III. PODSTAWY PRAWNE OPRACOWANIA PROGRAMU	6
IV. CHARAKTERYSTYKA GMINY ŻARY O STATUSIE MIEJSKIM	7
V. ZASOBY INSTYTUCJONALNE	13
VI. ANALIZA SYTUACJI DZIECKA I RODZINY W GMINIE ŻARY O STATUSIE MIEJSKIM	14
POMOC SPOŁECZNA	14
PROBLEM UZALEŻNIEŃ WŚRÓD RODZIN	24
DZIAŁALNOŚĆ MIEJSKIEJ KOMISJI ROZWIĄZYWANIA PROBLEMÓW ALKOHOLOWYCH	25
PROBLEM PRZEMOCY WSRÓD RODZIN	29
VII. ANALIZA SWOT	33
VIII. CELE, ZADANIA I REALIZATORZY PROGRAMU	36
IX. ADRESACI PROGRAMU	42
X. ŹRÓDŁA FINANSOWANIA	42
XI. EWALUACJA I MONITORING PROGRAMU	42
XII. BIBLIOGRAFIA	44
XIII. SPIS WYKRESÓW, TABEL I RYSUNKÓW	45
SPIS WYKRESÓW	45
SPIS TABEL	45
SPIS RYSUNKÓW	46

WYKAZ SKRÓTÓW

IPiN – Instytut Psychiatrii i Neurologii

KCPU – Krajowe Centrum Przeciwdziałania Uzależnieniom

KDR – Karta Dużej Rodziny

KPP – Komenda Powiatowa Policji w Żarach

MBP – Miejska Biblioteka Publiczna w Żarach

MKRPA – Miejska Komisja Rozwiązywania Problemów Alkoholowych

MOPS – Miejski Ośrodek Pomocy Społecznej w Żarach

MOSRiW – Miejski Ośrodek Sportu, Rekreacji i Wypoczynku w Żarach

NK – procedura „Niebieskie Karty”

ORE – Ośrodek Rozwoju Edukacji

PCPR – Powiatowe Centrum Pomocy Rodzinie w Żarach

PES – podmioty ekonomii społecznej

PKI – Punkt Konsultacyjno-Informacyjny

PUP – Powiatowy Urząd Pracy w Żarach

PWD – placówki wsparcia dziennego

SM – Straż Miejska w Żarach

UM – Urząd Miejski w Żarach

Zespół PPP – Zespół Poradni Psychologiczno-Pedagogicznej w Żarach

ZI – Zespół Interdyscyplinarny

ŻDK – Żarski Dom Kultury

I. WPROWADZENIE

Rodzina stanowi integralną część każdego społeczeństwa, a zarazem jego najmniejszą i podstawową komórkę. Jest najważniejszą grupą społeczną, w której człowiek przychodzi na świat i z którą łączą go wielorakie związki do końca życia. Jest grupą małą, pierwotną, o przewadze więzi osobistych, odznacza się międzypokoleniową i wielopokoleniową trwałością więzi, a członkostwo w niej jest autentyczne, dobrowolne i w zasadzie nierozzerwalne (z wyjątkiem porzucenia, rozvodu)¹.

Procesy industrializacji, urbanizacji i migracji w znaczący sposób zmieniły życie całych społeczeństw i rodzin. Przeobrażeniu uległa nie tylko struktura rodziny, ale również sposób jej funkcjonowania. Zmienił się model rodziny, zmalała jej liczebność, wzrosła jej anonimowość. Obok zinstytucjonalizowanego małżeństwa, funkcjonują także alternatywne formy życia rodzinnego.

Współczesny model rodziny z typu autorytatywnego przekształcił się w typ rodziny partnerskiej. Wskutek wspólnego rozwiązywania codziennych spraw, wspólnych doświadczeń małżonków, kształtuje się między nimi partnerski styl wzajemnych interakcji. Małżonkowie posiadają równe prawa i obowiązki. Kobieta i mężczyzna stają się równorzędnymi partnerami pod względem wykształcenia, pozycji społecznej, zainteresowań społecznych². Według Jana Żebrowskiego zmiany w strukturze wewnętrznej rodziny obejmują trzy zasadnicze elementy: zmianę pozycji i ról małżonków, zmianę pozycji dziecka w rodzinie, proces autonomizacji jednostki³.

Dynamiczne zmiany w zakresie życia rodzinnego, których współcześnie doświadczamy, spowodowały destabilizację niektórych rodzin. Pojawiły się problemy opiekuńczo-wychowawcze, uzależnienia, izolacja społeczna. Osłabieniu lub zerwaniu uległy więzi rodzinne, co istotnie wpłynęło na strukturę rodziny, jej spoistość, pozytywne stosunki między wszystkimi członkami, zaburzyło równowagę wewnątrzrodzinną oraz wpłynęło na poczucie bezpieczeństwa domowników, rozwój osobowości dziecka, zdolności adaptacyjne. Przemiany gospodarczo-kulturowe kształtujące życie społeczeństwa

¹ Kawula S, Brągiel J, Janke A., Pedagogika rodziny, Toruń 1999, s. 49.

² Cudak S., Wybrane cechy współczesnego modelu życia małżeńskiego i rodzinnego, [w:] Pedagogika rodziny, red. S. Cudak, Kielce 2007, s. 7.

³ Żebrowski J., Współczesne przeobrażenia w funkcjonowaniu rodziny polskiej, [w:] Rodzina polska na przełomie wieków. Przeobrażenia, zagrożenia, patologie, red. J. Żebrowski, Gdańsk 2001, s. 23.

spowodowały wzrost liczby osób bezradnych, nieradzących sobie z problemami dnia codziennego.

Niemniej, pojawiły się zjawiska o charakterze globalnym, tj. choroby cywilizacyjne, rosnący odsetek ludzi w wieku poprodukcyjnym, migracje oraz problemy na poziomie ponadlokalnym i lokalnym, tj. ubóstwo, bezrobocie, niewydolność opiekuńcza i wychowawcza, uzależnienia, brak poczucia stabilizacji życiowej i zawodowej, bezpieczeństwa socjalnego, poczucie osamotnienia, rozpad rodziny itp. Wśród czynników, które składają się na dezintegrację rodziny, wymienić należy: niezaradność życiową członków rodziny, brak stabilizacji zawodowej i materialnej, niewydolność wychowawczą rodziców i zaniedbywanie obowiązków opiekuńczych względem dzieci, niski poziom kulturalny, intelektualny oraz moralny dorosłych, a także alkoholizm jednego lub obojga rodziców oraz przemoc domową. Zazwyczaj niekorzystne sytuacje w rodzinie współwystępują ze sobą. Z tego powodu coraz więcej rodzin i dzieci wymaga specjalistycznego wsparcia i zaangażowania wielu instytucji w przezwyciężanie istniejących dysfunkcji. Szukając prób pomocy dziecku, uwagę należy skupić nie tylko na problemach dziecka, ale także na problemach jego rodziny. Wobec tego w pracy socjalnej zaproponowano oddziaływanie zindywidualizowane, nakierowane w pierwszej kolejności na dzieci, a w drugiej na rodziców.

Podstawą do rozwiązywania problemów społecznych jest wsparcie rodziny w odbudowywaniu prawidłowych relacji w rodzinie oraz we właściwym wypełnianiu ról społecznych przez jej członków. Powinno ono być w miarę możliwości wczesne i mieć charakter profilaktyczny. Priorytetem wspierania rodziny jest zapewnienie odpowiednich warunków rozwoju dzieci i młodzieży oraz kształtowania wartości i norm związanych z ich wychowaniem. Wszelkie działania powinny być prowadzone za zgodą rodziny przy jej aktywnym zaangażowaniu, uwzględniając zasadę pomocniczości.

II. UZASADNIENIE WPROWADZENIA PROGRAMU

Ustawa z dnia 9 czerwca 2011 roku o wspieraniu rodziny i systemie pieczy zastępczej (Dz. U. 2024 poz. 177 z późn. zm.) nakłada na gminy obowiązek opracowania i realizacji gminnych 3-letnich programów wspierania rodziny.

Celem Programu jest zaplanowanie i podjęcie działań w zakresie pomocy rodzinom przeżywającym różnego typu trudności zakłócające lub uniemożliwiające prawidłowe wypełnianie podstawowych funkcji opiekuńczo-wychowawczych oraz stworzenie spójnego i skutecznego systemu pomocy dla rodzin. W świetle założeń ustawy, pomoc dziecku i jego rodzinie powinna mieć charakter interdyscyplinarny i być udzielana przez właściwych specjalistów w ramach zintegrowanego lokalnego systemu. Ważne jest, aby zarówno działania, jak również decyzje względem rodziny i jej członków były podejmowane przy współpracy wyspecjalizowanych instytucji, tj. pomocy społecznej, szkoły, sądu, policji itp.

Ustawa dokonała podziału zadań i kompetencji pomiędzy jednostki samorządu terytorialnego oraz organy administracji rządowej. Kolejna tabela przybliży ten podział.

Tabela 1. Podział zadań i kompetencji pomiędzy jednostki samorządu terytorialnego oraz organy administracji rządowej

GMINA	POWIAT	SAMORZĄD WOJEWÓDZKI
<ul style="list-style-type: none"> • Profilaktyka - wspieranie rodziny, • asystent rodziny, • placówki wsparcia dziennego, • rodziny wspierające, • inne podmioty lub instytucje działające na rzecz rodziny. 	<ul style="list-style-type: none"> • Piecza zastępcza rodzinna i instytucjonalna, • usamodzielnienia pełnoletnich wychowanków pieczy zastępczej, • adopcja. 	<ul style="list-style-type: none"> • Ośrodek adopcyjny, • regionalna placówka opiekuńczo-terapeutyczna, • Interwencyjny Ośrodek Preadopcyjny.
	<ul style="list-style-type: none"> • Rodziny zastępcze i rodzinne domy dziecka, • placówki opiekuńczo-wychowawcze, • usamodzielnianie, • organizator rodzinnej pieczy zastępczej (koordynator), • rodziny pomocowe. 	

Źródło: Opracowanie własne w oparciu o ustawę o wspieraniu rodziny i systemie pieczy zastępczej

III. PODSTAWY PRAWNE OPRACOWANIA PROGRAMU

Zapisy Programu Wspierania Rodziny dla Gminy Żary o statusie miejskim na lata 2025-2027 są odzwierciedleniem standardów i norm prawa wynikających z ustawodawstwa krajowego, znajdujących się m.in. w:

- ➔ Konstytucji Rzeczypospolitej Polskiej z dnia 2 kwietnia 1997 r.,
- ➔ ustawie z dnia 9 czerwca 2011 r. o wspieraniu rodziny i systemie pieczy zastępczej,
- ➔ ustawie z dnia 12 marca 2004 r. o pomocy społecznej,
- ➔ ustawie z dnia 11 lutego 2016 r. o pomocy państwa w wychowywaniu dzieci,
- ➔ ustawie z dnia 4 listopada 2016 r. o wsparciu kobiet w ciąży i rodzin „Za życiem”,
- ➔ ustawie z dnia 5 grudnia 2014 r. o Karcie Dużej Rodziny,
- ➔ ustawie z dnia 28 listopada 2003 r. o świadczeniach rodzinnych,
- ➔ ustawie z dnia 7 września 2007 r. o pomocy osobom uprawnionym do alimentów,
- ➔ ustawie z dnia 25 lutego 1964 r. Kodeks rodzinny i opiekuńczy,
- ➔ ustawie z dnia 29 lipca 2005 r. o przeciwdziałaniu przemocy domowej,
- ➔ ustawie z dnia 29 lipca 2005 r. o przeciwdziałaniu narkomanii,
- ➔ ustawie z dnia 26 października 1982 r. o wychowaniu w trzeźwości i przeciwdziałaniu alkoholizmowi,
- ➔ ustawie z dnia 9 czerwca 2022 r. o wspieraniu i resocjalizacji nieletnich,
- ➔ ustawie z dnia 24 kwietnia 2003 r. o działalności pożytku publicznego i o wolontariacie,
- ➔ ustawie z dnia 4 lutego 2011 r. o opiece nad dziećmi w wieku do lat 3.

IV. CHARAKTERYSTYKA GMINY ŻARY O STATUSIE MIEJSKIM

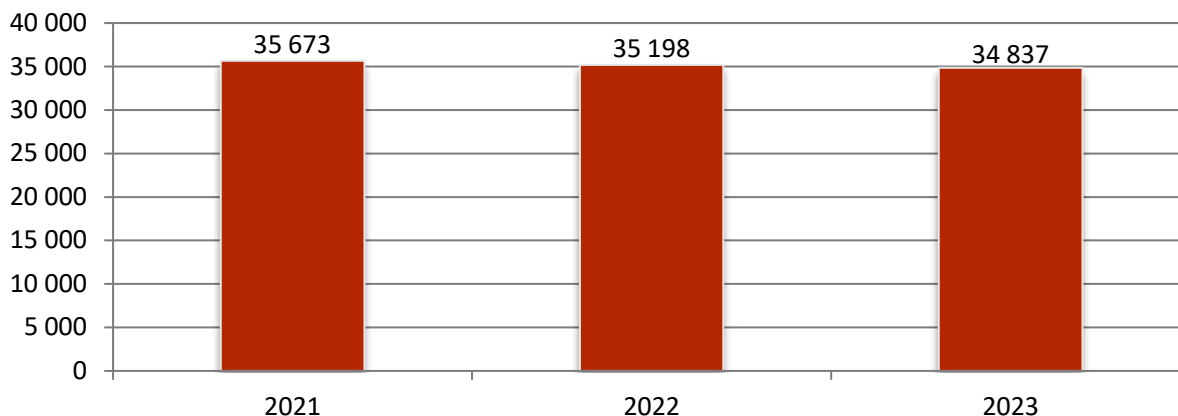
Żary to gmina miejska położona w zachodniej części Polski, w południowej części województwa lubuskiego, siedziba powiatu żarskiego. Obszar Miasta zajmuje powierzchnię 33,49 km², co stanowi 0,24% ogólnej powierzchni województwa i 2,4% powierzchni powiatu żarskiego.

Rysunek 1. Położenie Gminy Żary o statusie miejskim na tle powiatu żarskiego

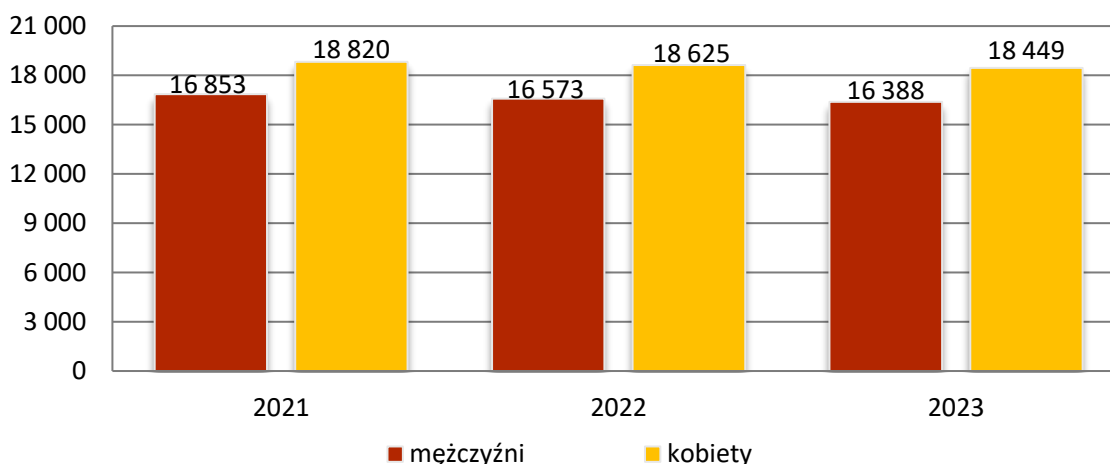
Źródło: opracowanie własne

Obraz aktualnego stanu społeczeństwa jest możliwy do przedstawienia między innymi dzięki analizie struktury demograficznej. Żary zamieszkuje 34 837 osób (stan na 31.12.2023 roku). Na przestrzeni analizowanych lat liczba mieszkańców uległa zmniejszeniu. W 2023 roku w stosunku do 2021 roku widoczny jest spadek na poziomie 2,3%, z kolei względem 2022 roku o 1,0%.

Wykres 1. Liczba mieszkańców Gminy Żary o statusie miejskim w latach 2021-2023

Źródło: <https://bdl.stat.gov.pl/>

Liczba mężczyzn zamieszkujących Gminę Żary o statusie miejskim była w 2023 roku mniejsza od liczby kobiet – stanowili oni 47,0% ogólnej liczby ludności (16 388 mężczyzn), natomiast kobiety – 53,0% (18 449 kobiet). Współczynnik feminizacji w 2023 roku wynosił 113, co oznacza, że na każdych 100 mężczyzn przypadało 113 kobiet.

Wykres 2. Liczba kobiet i mężczyzn zamieszkujących Gminę Żary o statusie miejskim na przestrzeni lat 2021-2023

Źródło: <https://bdl.stat.gov.pl/>

Kolejną analizowaną kwestią jest przyrost naturalny, czyli różnica między liczbą urodzeń żywych, a liczbą zgonów. W Gminie Żary o statusie miejskim w 2023 roku przyrost naturalny na 1 000 ludności kształtował się na poziomie -5,59, co oznacza, że wskaźnik ten przyjmował porównywalną wartość względem powiatu żarskiego (-5,53) oraz niższą niż odnotowano w województwie lubuskim (-4,34). Zarówno w przypadku Gminy Żary o statusie miejskim, jak i powiatu żarskiego oraz województwa lubuskiego zauważalny jest wzrost w zakresie przyrostu naturalnego na 1 000 ludności. Szczegółowe informacje zostały przedstawione w kolejnej tabeli.

Tabela 2. Przyrost naturalny na 1 000 ludności w Gminie Żary o statusie miejskim w porównaniu do powiatu żarskiego i województwa lubuskiego na przestrzeni lat 2021-2023

wyszczególnienie	2021	2022	2023
Gmina Żary o statusie miejskim	-8,16	-5,64	-5,59
powiat żarski	-7,67	-6,14	-5,53
województwo lubuskie	-5,97	-4,65	-4,34

Źródło: <https://bdl.stat.gov.pl/>

Struktura ludności w Gminie Żary o statusie miejskim według ekonomicznych grup wieku w 2023 roku przedstawiała się następująco:

- ➔ 16,9% mieszkańców było w wieku przedprodukcyjnym – do 18 roku życia;
- ➔ 56,5% mieszkańców Gminy było w wieku produkcyjnym – dla kobiet jest to między 18-59 rokiem życia, a dla mężczyzn między 18-64 rokiem życia;
- ➔ 26,6% mieszkańców było w wieku poprodukcyjnym – dla kobiet 60 lat i więcej, a dla mężczyzn 65 lat i więcej.

Poniższa tabela prezentuje ekonomiczne grupy wiekowe w Gminie Żary o statusie miejskim. Na przestrzeni lat 2021-2023 dostrzegalny jest stopniowy wzrost udziału osób w wieku poprodukcyjnym w ogólnej liczbie ludności. W przypadku udziału osób w wieku produkcyjnym oraz przedprodukcyjnym można zauważyć spadek. Szczegółowe informacje znajdują się w poniższej tabeli.

Tabela 3. Udział ludności Gminy Żary o statusie miejskim według ekonomicznych grup wieku w ogólnej liczbie ludności w latach 2021-2023 (w procentach)

wyszczególnienie	2021	2022	2023
wiek przedprodukcyjny	17,1	17,1	16,9
wiek produkcyjny	57,6	57,0	56,5
wiek poprodukcyjny	25,3	25,9	26,6

Źródło: <https://bdl.stat.gov.pl/>

Gmina Żary o statusie miejskim jest organem prowadzącym dla 4 szkół podstawowych, 5 przedszkoli oraz Zespołu Szkolno-Przedszkolnego z Oddziałami Integracyjnymi i Zespołu Szkolno-Przedszkolnego:

- ➔ Szkoła Podstawowa nr 1 im. Fryderyka Chopina,
- ➔ Szkoła Podstawowa nr 2 im. Janusza Korczaka,
- ➔ Szkoła Podstawowa nr 5 im. Polskich Noblistów,
- ➔ Szkoła Podstawowa nr 8 im. Bolesława Chrobrego,

- Miejskie Przedszkole nr 2 im. Jana Brzechwy,
- Miejskie Przedszkole nr 3 im. Fundacji „Wielka Orkiestra Świątecznej Pomocy”,
- Miejskie Przedszkole nr 7 im. Marii Konopnickiej,
- Miejskie Przedszkole nr 8 im. Misia Uszatka – Przyjaciela Przyrody,
- Miejskie Przedszkole nr 10 im. Bajka (z oddziałami przy ul. Częstochowskiej),
- Zespół Szkolno-Przedszkolny z oddziałami integracyjnymi,
- Zespół Szkolno-Przedszkolny.

Na terenie Gminy Żary o statusie miejskim działają także 2 Żłobki Miejskie, które łącznie zapewniają 169 miejsc. Sieć żarskich szkół i przedszkoli w 2023 roku uzupełniały placówki niepubliczne: 6 przedszkoli i 3 szkoły podstawowe:

- Społeczne Przedszkole,
- Niepubliczne Przedszkole Chatka Puchatka,
- Niepubliczne Przedszkole Groszki,
- Niepubliczne Przedszkole eNCe-peNCe,
- Niepubliczne Przedszkole Terapeutyczne Orzeszek,
- Niepubliczne Przedszkole Bajkowy Miś,
- Katolicka Szkoła Podstawowa,
- Społeczna Szkoła Podstawowa,
- Szkoła Podstawowa ZDZ⁴.

W 2023 roku do szkół, których organem prowadzącym była Gmina Żary o statusie miejskim uczęszczało 2 482 uczniów, z kolei w przedszkolach – 1 183 dzieci. W porównaniu do 2021 roku liczba uczniów szkół podstawowych zmalała, natomiast liczba dzieci w przedszkolach wzrosła. Szczegółowe informacje przedstawia kolejna tabela.

Tabela 4. Liczba uczniów w szkołach podstawowych i przedszkolach, dla których organem prowadzącym jest Gmina Żary o statusie miejskim w latach 2021-2023

wyszczególnienie	2021	2022	2023
liczba uczniów szkół podstawowych	2 553	2 497	2 482
liczba dzieci w przedszkolach	1 162	1 180	1 183

Źródło: Raport o stanie miasta Żary za rok 2021, 2022 i 2023

⁴ Raport o stanie miasta Żary za rok 2021, 2022 i 2023

Działalność kulturalną na terenie Gminy Żary o statusie miejskim prowadzi m.in. Żarski Dom Kultury, którego baza lokalowa składa się z Sali widowiskowej na 219 miejsc, Filii ŻDK „Kunice”, Salonu Wystaw Artystycznych ŻDK oraz Muszli koncertowej w Parku ŻDK. W 2023 roku Żarski Dom Kultury był organizatorem, współorganizatorem lub uczestniczył w około 330 imprezach, wydarzeniach kulturalnych, w których brało udział 174 399 osób. W imprezach, projektach profesjonalnych, amatorskich realizowanych przez ŻDK swój dorobek artystyczny prezentowały 63 sekcje, grupy i zespoły artystyczne, których łączna liczba członków wyniosła około 917 osób. W porównaniu do 2022 roku łączna liczba wydarzeń zmalała o 44, z kolei liczba osób, która brała w nich udział zwiększyła się o 47 218 osób. Na przestrzeni analizowanych lat liczba sekcji, grup i zespołów była stała, natomiast liczba ich członków ulegała wahaniom i ostatecznie w 2023 roku przyjęła najniższą wartość. Szczegółowej informacji w tym zakresie znajdują się w kolejnej tabeli.

Tabela 5. Dane dotyczące działalności kulturalnej na terenie Gminy Żary o statusie miejskim w latach 2021-2023

wyszczególnienie	2021	2022	2023
liczba wydarzeń	200	374	330
liczba osób biorących udział w wydarzeniach	34 079	127 181	174 399
liczba sekcji, grup, zespołów	63	63	63
liczba członków sekcji, grup, zespołów	1 014	1 327	917

Źródło: Raport o stanie miasta Żary za rok 2021, 2022 i 2023

Promocją i upowszechnianiem czytelnictwa, popularyzacją literatury, udzielaniem informacji oraz profesjonalną pomocą użytkownikom w poszukiwaniu wiadomości zajmuje się Miejska Biblioteka Publiczna w Żarach, która posiada 3 filie oraz Punkt Biblioteczny. W 2023 roku odnotowano 4 433 czytelników Bibliotek, w 2022 roku – 4 331, natomiast w 2021 roku – 4 138. Zatem na przestrzeni analizowanych lat dostrzegalny jest wzrost w tym zakresie. Biblioteka w 2023 roku organizowała dla dzieci m.in. Dyskusyjne Kluby Książki, Ferie w Bibliotece, Wakacje w Bibliotece „Bądź uzależniony od dobrych pomysłów”, Międzyszkolny Turniej Pięknego Czytania, cykle spotkań, plebiscyt Najlepszego Czytelnika Roku, akcję Całe Żary Czytają Dzieciom, działania biblioterapeutyczne na rzecz dzieci ze Świetlicy Środowiskowej „Piątka”, spotkania autorskie dla dzieci, Projekt „Mała Książka – Wielki Człowiek”, akcję bookcrossingową we współpracy ze Stowarzyszeniem Wspierania Inicjatyw Kulturalnych „DWUKROPEK”, Nocny marsz po Zielonym Lesie pn. Dzień Kundelka (Współpraca z żarskim oddziałem PTTK), Książkowy Niekalendarz. Wyzwanie Narodowego

Programu Rozwoju Czytelnictwa 2.0 oraz grę miejską „Poszukiwacze zaginionego skarbu Żar”. Bogata oferta była również kierowana do osób dorosłych, dla których w 2023 roku zorganizowano szereg spotkań autorskich, wystawę podwójną wernisaż Gex, Lubuski Tydzień Seniora, Majowe Spotkania Literackie, Spotkania dla kobiet z cyklu „Fajna babeczka”, poetycko-muzyczną biesiadę patriotyczną, imprezę walentynkową „Randka w ciemno z książką”, „Przegląd Pasji Twórczych Bibliotekarzy 2023. 18. Wystawa Krajowa”, Europejskie Dni Dziedzictwa 2023 oraz książkę na telefon, dzięki czemu osoby z niepełnosprawnością oraz seniorzy mogli korzystać z zasobów bibliotecznych⁵.

Na terenie Gminy Żary o statusie miejskim funkcjonuje również Muzeum Pogranicza Śląsko-Łużyckiego, które jest gminną samorządową instytucją kultury. Głównym celem Muzeum jest gromadzenie, trwała ochrona i upowszechnianie dziedzictwa kulturowego Gminy Żary o statusie miejskim, powiatu żarskiego oraz historycznego pogranicza śląsko-łużyckiego.

Popularyzacją rekreacji, organizacją zajęć, zawodów i imprez sportowo-rekreacyjnych zajmuje się Miejski Ośrodek Sportu, Rekreacji i Wypoczynku w Żarach. Baza lokalowa składa się z: Wielofunkcyjnego Kompleksu Basenowego, Obiektu „Syrena”, Pływalni „Wodnik”, Obiektu „Promień”, Obiektu „Unia”, Obiektu „Okrągłak”, Strzelnicy, Orlików (ul. Paderewskiego, Zwycięzców, Sikorskiego), Parku ul. Czerwonego Krzyża, Otwartej Strefy Aktywności, Tężni solankowej oraz Folwarku Zamkowego. W 2023 roku MOSRiW w Żarach zorganizował wiele imprez, tj. Noworoczne zawody pływackie, Ferie zimowe na sportowo z MOSRiW-em, Dzień Kobiet, Mistrzostwa Żar Szkół Podstawowych w pływaniu, Otwarcie Kompleksu Basenowego Źródłana, Miting Ogólnopolski LA na „Syrenie”, Dzień Dziecka – zawody pływackie, wakacyjne mini turnieje „Dzikich Drużyn”, Igrzyska dzieci i Młodzieży Szkolnej, XXIV Lubuski Tydzień Seniora, VIII Ogólnopolski Nocny Maraton Pływacki „Otyliada 2023” oraz Mikołajkowe Zawody Pływackie⁶.

⁵ Raport o stanie miasta Żary za rok 2021, 2022 i 2023

⁶ Raport o stanie miasta Żary za rok 2021, 2022 i 2023

V. ZASOBY INSTYTUCJONALNE

Do istotnych zasobów w zakresie rozwiązywania problemów społecznych na terenie Gminy Żary o statusie miejskim należą:

- ➔ Dzienny Dom Wsparcia/Dom Dzienny „Senior+”,
- ➔ Komenda Powiatowa Policji,
- ➔ Miejska Biblioteka Publiczna,
- ➔ Miejska Komisja Rozwiązywania Problemów Alkoholowych,
- ➔ Miejski Ośrodek Pomocy Społecznej,
- ➔ Miejski Ośrodek Sportu, Rekreacji i Wypoczynku.
- ➔ mieszkania chronione (obecnie wspomagane),
- ➔ mieszkania readaptacyjne,
- ➔ organizacje pozarządowe i kościelne,
- ➔ ośrodki ochrony zdrowia,
- ➔ placówki oświatowe,
- ➔ Powiatowe Centrum Pomocy Rodzinie,
- ➔ Powiatowy Urząd Pracy,
- ➔ Straż Miejska,
- ➔ Środowiskowy Dom Samopomocy,
- ➔ Świetlica Parafialna „Bajka”,
- ➔ Świetlica środowiskowa „Promyk”,
- ➔ Świetlica Środowiskowa „SI-gma Kids”,
- ➔ Warsztat Terapii Zajęciowej,
- ➔ Zespół Interdyscyplinarny,
- ➔ Żarski Dom Kultury.

Są to podmioty prowadzące działalność na rzecz rozwiązywania problemów społecznych oraz wspierania rodziny, bądź tą działalność wspomagające. Funkcjonują również na zasadzie współpracy międzyinstytucjonalnej.

Do zasobów osobowych działających na rzecz rozwiązywania problemów społecznych oraz wspierania rodziny w Gminy Żary o statusie miejskim można zaliczyć:

- ⇒ pedagogów, psychologów zatrudnionych w placówkach oświatowych i wychowawczych,
- ⇒ terapeutów uzależnień,
- ⇒ członków Miejskiej Komisji Rozwiązywania Problemów Alkoholowych,
- ⇒ pracowników i specjalistów Miejskiego Ośrodka Pomocy Społecznej,
- ⇒ pracowników Zespołu Poradni Psychologiczno-Pedagogicznej oraz Powiatowego Centrum Pomocy Rodzinie,
- ⇒ funkcjonariuszy Policji i Straży Miejskiej,
- ⇒ pracowników placówek ochrony zdrowia.

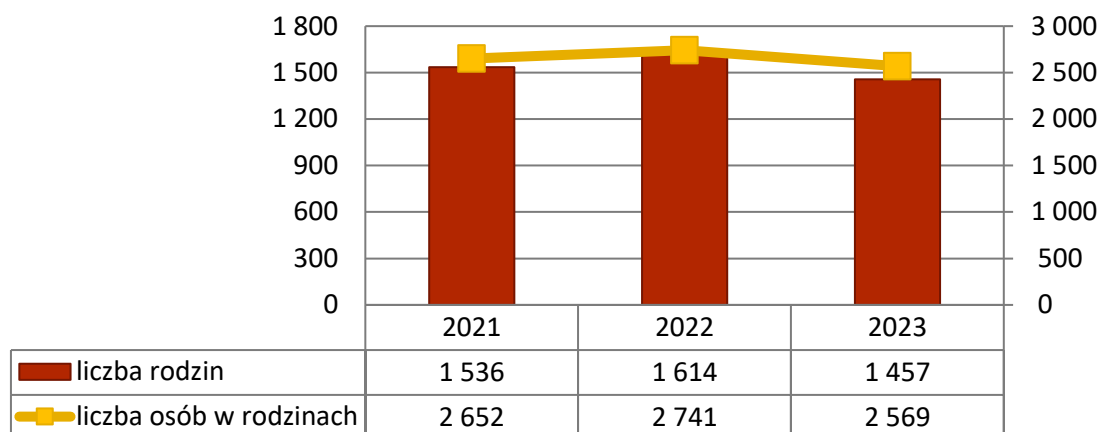
VI. ANALIZA SYTUACJI DZIECKA I RODZINY W GMINIE ŻARY O STATUSIE MIEJSKIM

POMOC SPOŁECZNA

Pomoc społeczna jest instytucją polityki społecznej państwa mającą na celu umożliwienie osobom i rodzinom przezwycięzenie trudnych sytuacji życiowych, których nie są one w stanie pokonać, wykorzystując własne uprawnienia, zasoby i możliwości⁷.

Główną jednostką wykonującą zadania z zakresu pomocy społecznej na terenie Gminy Żary o statusie miejskim jest Miejski Ośrodek Pomocy Społecznej. W 2023 roku ze wsparcia Ośrodka skorzystało 2 569 osób z 1 457 rodzin. Na przestrzeni lat 2021-2023 liczba rodzin, którym udzielono pomocy ulegała wahanom i w 2023 roku przyjęła najniższą wartość. Szczegółowe dane w tym obszarze przedstawia wykres poniżej.

⁷ Ustawa z dnia 12 marca 2004 r. o pomocy społecznej (*Dz. U. z 2024 r. poz. 1283 z późn. zm.*).

Wykres 3. Liczba rodzin i osób w rodzinach korzystających z pomocy społecznej w Gminie Żary o statusie miejskim w latach 2021-2023

Źródło: Ocena Zasobów Pomocy Społecznej za 2023 rok

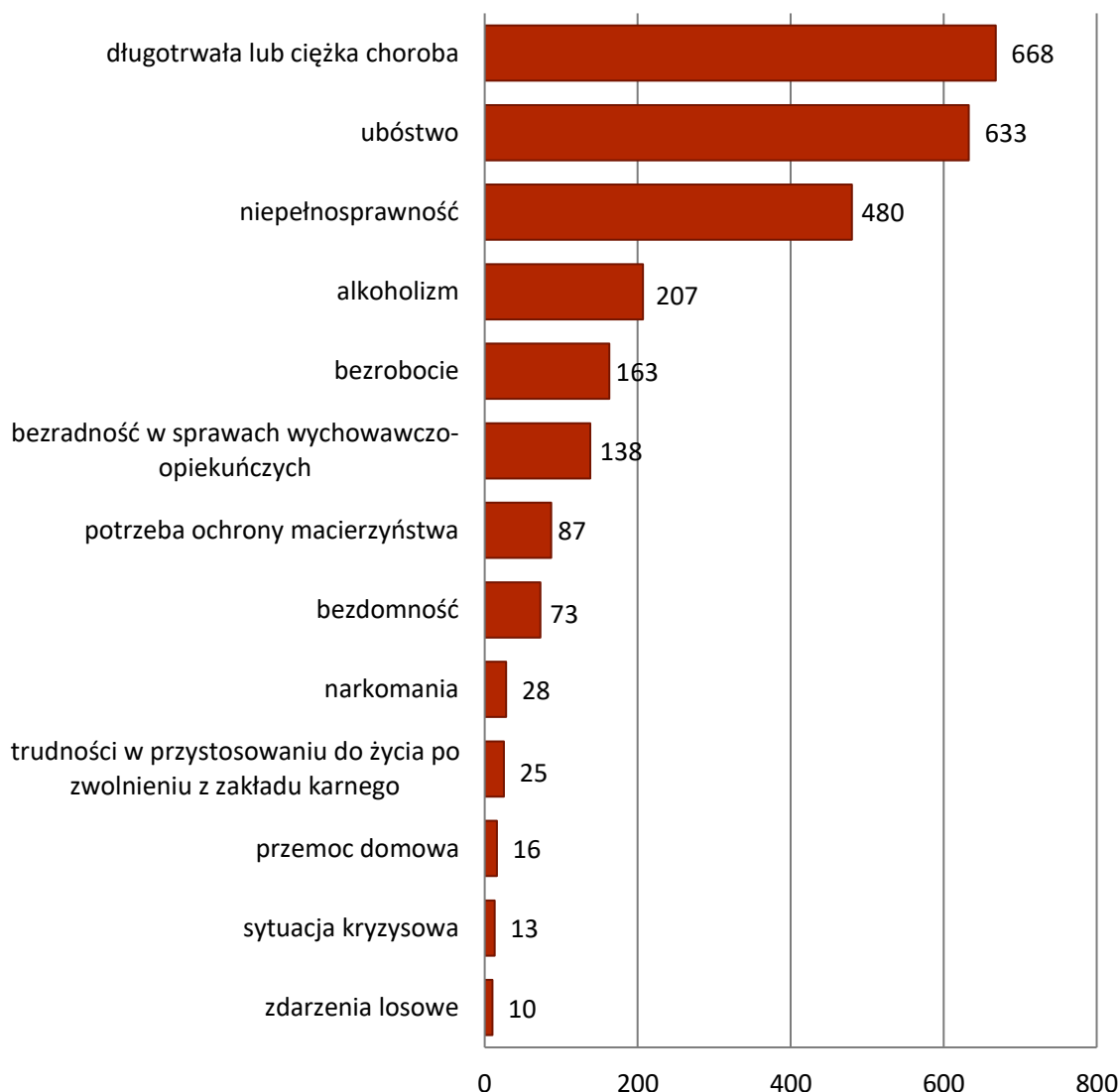
W 2023 roku przyznano łącznie 2 218 świadczeń rodzinom posiadającym jedno dziecko, 2 770 świadczeń rodzinom z dwójką dzieci, 2 781 świadczeń rodzinom z trójką dzieci oraz 5 952 świadczenia rodzinom z czwórką lub większą liczbą dzieci. Należy zauważyć, że rodziny w większości korzystały ze świadczeń niepieniężnych. Szczegółowe dane w tym zakresie w omawianym roku przedstawia kolejna tabela.

Tabela 6. Typy rodzin z dziećmi objętych pomocą społeczną w formie świadczeń w 2023 roku

typ rodziny	liczba świadczeń niepieniężnych	liczba świadczeń pieniężnych	liczba świadczeń ogółem
jedno dziecko	1 751	467	2 218
dwoje dzieci	2 273	497	2 770
troje dzieci	2 524	257	2 781
czworo i więcej dzieci	5 717	235	5 952

Źródło: Ocena Zasobów Pomocy Społecznej za 2023 rok

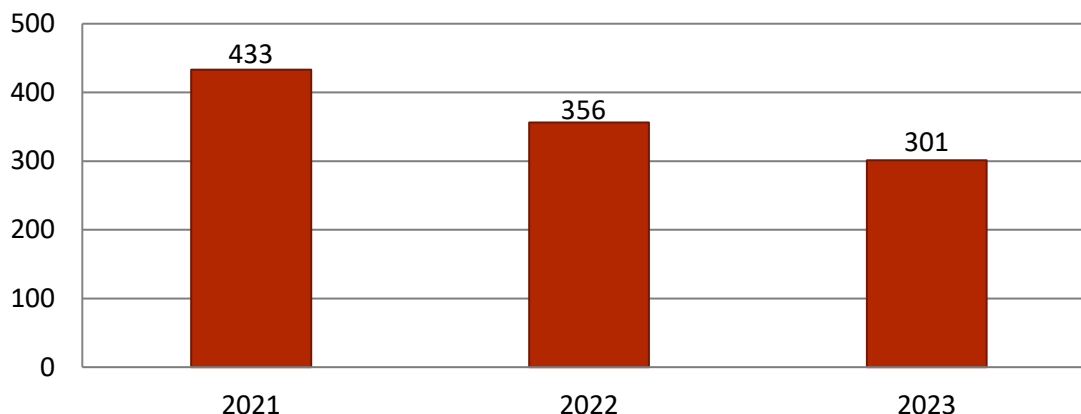
W 2023 roku w Gminie Żary o statusie miejskim najczęściej występującymi przyczynami trudnej sytuacji życiowej rodzin, a jednocześnie powodami ubiegania się o pomoc społeczną, wskazanymi przez Miejski Ośrodek Pomocy Społecznej były kolejno: długotrwała lub ciężka choroba (668 rodzin), ubóstwo (633 rodziny), niepełnosprawność (480 rodzin), alkoholizm (207 rodzin), bezrobocie (163 rodziny) oraz bezradność w sprawach opiekuńczo-wychowawczych (138 rodzin). Szczegółowe dane w tym zakresie prezentuje kolejny wykres.

Wykres 4. Powody udzielania świadczeń w 2023 roku według liczby rodzin korzystających z pomocy społecznej

Źródło: Ocena Zasobów Pomocy Społecznej za 2023 rok

Na kolejnym wykresie zaprezentowana została średniomiesięczna liczba rodzin korzystających z zasiłków rodzinnych wraz z dodatkami oraz korzystających z jednorazowej zapomogi z tytułu urodzenia dziecka na przestrzeni lat 2021-2023. W analizowanym okresie dostrzegalna jest tendencja spadkowa w zakresie średniomiesięcznej liczby rodzin korzystających z poszczególnych typów świadczeń. W 2023 roku korzystało z nich średnio 301 rodzin, czyli o 15,4% mniej niż w roku poprzednim oraz o 30,5% mniej niż w roku 2021.

Wykres 5. Średniomiesięczna liczba rodzin korzystających z zasiłków rodzinnych wraz z dodatkami oraz korzystających z jednorazowej zapomogi z tytułu urodzenia dziecka na przestrzeni lat 2021-2023

Źródło: Ocena Zasobów Pomocy Społecznej za 2023 rok

Według ustawy z dnia 9 czerwca 2011 roku o wspieraniu rodziny i systemie pieczy zastępczej, maksymalna liczba rodzin z którymi pracuje asystent rodzin nie może przekroczyć 15. W 2023 roku w MOPS zatrudnionych było 4 asystentów rodziny, a z ich usług skorzystało 78 rodzin przeżywających trudności w wypełnianiu funkcji opiekuńczo-wychowawczych, z czego 53 z nich zostały zobowiązane do pracy z asystentem przez sąd. Na przestrzeni analizowanych lat, liczba rodzin, które korzystały z usług asystentów rodziny uległa zwiększeniu i ostatecznie w 2023 roku przyjęła najwyższą wartość. W 2023 roku zakończono pracę w przypadku 12 rodzin, w tym: 2 rodziny ze względu na osiągnięcie celów zawartych w planie pracy z rodziną, 7 rodzin ze względu na zaprzestanie współpracy, z kolei 3 rodziny ze względu na brak efektów pracy. Na przestrzeni lat 2021-2023 zauważalne są wahania w zakresie liczby rodzin, z którymi asystenci rodziny zakończyli pracę. Szczegółowe dane zostały przedstawione w tabeli nr 7.

Tabela 7. Dane dotyczące asystentury rodziny w Gminie Żary o statusie miejskim na przestrzeni lat 2021-2023

wyszczególnienie	2021	2022	2023
liczba rodzin, które korzystały z usług asystentów rodziny	60	71	78
liczba rodzin zobowiązanych do pracy z asystentem rodziny przez sąd	52	57	53
liczba rodzin, w których zakończono pracę asystenta rodziny	7	17	12
liczba asystentów rodziny	3	4	4

Źródło: Sprawozdanie merytoryczne z realizacji zadań Miejskiego Ośrodka Pomocy Społecznej w Żarach za 2021, 2022 i 2023 rok

W analizowanym okresie w Gminie Żary o statusie miejskim nie funkcjonowały rodziny wspierające to znaczy takie, których zadaniem jest udzielanie pomocy rodzinie w przewyżczeniu trudnych sytuacji życiowych, m.in. poprzez udzielanie wskazówek dotyczących sprawowania opieki i wychowania dzieci, kształtowania i wypełniania podstawowych ról społecznych, organizacji czasu rodziny, pomocy w nauce, racjonalnego prowadzenia budżetu domowego oraz prowadzenia gospodarstwa domowego.

W przypadku, gdy jeden z rodziców uchyla się od płacenia alimentów na rzecz dzieci, obowiązek ten jest realizowany z funduszu alimentacyjnego. W roku 2023 z omawianych świadczeń skorzystało 229 osób ze 153 rodzin, a na ten cel przeznaczono 1 126 230 zł. W 2023 roku w stosunku do 2021 roku odnotowano spadek w zakresie liczby osób i rodzin korzystających ze świadczenia alimentacyjnego. Kwota przeznaczona na ten cel na przestrzeni analizowanych lat również ulegała zmniejszeniu. Szczegółowe dane w tym zakresie zostały przedstawione w poniższej tabeli.

Tabela 8. Liczba rodzin i osób korzystających ze świadczenia alimentacyjnego oraz kwota świadczeń w latach 2021-2023

wyszczególnienie	2021	2022	2023
liczba osób	261	265	229
liczba rodzin	186	178	153
kwota świadczeń (zł)	1 263 275	1 246 767	1 126 230

Źródło: Ocena Zasobów Pomocy Społecznej za 2023 rok

Miejski Ośrodek Pomocy Społecznej w Żarach ponosi także wydatki związane z odpłatnością za pobyt dzieci w rodzinnej i instytucjonalnej pieczy zastępczej. Na koniec grudnia 2023 roku w rodzinach zastępczych przebywało 102 dzieci, natomiast w Powiatowych Domach Dziecka – 30 dzieci (16 dzieci w Żarach i 14 w Lubsku). Należy zauważyć, że na przestrzeni analizowanych lat liczba dzieci w pieczy zastępczej uległa znacznemu zwiększeniu. W 2023 roku poniesiono wydatki za pobyt w pieczy zastępczej w wysokości 1 025 000 zł, w tym za pobyt dzieci w rodzinach zastępczych – 430 000 zł, a w Powiatowych Domach Dziecka w Żarach i w Lubsku – 595 000 zł. W porównaniu do poprzednich lat wydatki poniesione przez MOPS uległy znacznemu zwiększeniu. Szczegółowe dane przedstawia następująca tabela.

Tabela 9. Dane dotyczące współfinansowania pieczy zastępczej w Gminie Żary o statusie miejskim na przestrzeni lat 2021-2023

wyszczególnienie	2021	2022	2023
liczba dzieci przebywających w rodzinach zastępczych	66	73	102
liczba dzieci umieszczonych w Powiatowych Domach Dziecka	19	26	30
wydatki za pobyt dzieci w rodzinach zastępczych	241 248	330 000	430 000
wydatki za pobyt dzieci w Powiatowych Domach Dziecka	234 486	400 000	595 000
wydatki ogółem	475 770	730 000	1 025 000

Źródło: Sprawozdanie merytoryczne z realizacji zadań Miejskiego Ośrodka Pomocy Społecznej w Żarach za 2021, 2022 i 2023 rok

W 2023 roku działania na rzecz promocji rodzicielstwa zastępczego opierały się na publikowaniu w mediach społecznościowych oraz stronie internetowej przez Powiatowe Centrum Pomocy Rodzinie w Żarach informacji o pieczy zastępczej oraz rodzinach zastępczych. Odbyło się spotkanie w ramach „Dnia otwartego”. W roku 2023 o pełnienie funkcji rodziny zastępczej ubiegało się 26 osób, z czego ustanowiono 21 nowych rodzin zastępczych⁸.

MOPS w Żarach realizuje również program rządowy „Za Życiem”, którego celem jest wsparcie kobiet w ciąży i rodzin, w szczególności kobiet w ciąży powikłanej oraz w sytuacji niepowodzeń położniczych, a także dzieci, u których zdiagnozowano ciężkie i nieodwracalne upośledzenie albo nieuleczalną chorobę zagrażającą ich życiu.

Wsparcie rodzin przeżywających trudności o charakterze materialnym odbywa się także poprzez realizację rządowego wieloletniego programu „Posiłek w szkole i w domu”, który ma na celu ograniczenie zjawiska niedożywienia w społeczeństwie, w szczególności wśród dzieci i uczniów, osób znajdujących się w trudnej sytuacji ekonomicznej, ale także wymagających wsparcia w życiu codziennym, tj. osób starszych, samotnych i z niepełnosprawnościami, czy też zmagających się z chorobą lub innymi problemami ograniczającymi niezależne życie.

Program obejmuje trzy moduły, w ramach których gminy zostają dysponentami środków rządowych i pośredniczą w udzieleniu pomocy w formie posiłku, świadczenia pieniężnego w postaci zasiłku celowego na zakup posiłku lub żywności oraz świadczenia

⁸ Sprawozdanie z realizacji zadań z zakresu wspierania rodziny w Gminie Żary o statusie miejskim w 2023 roku

rzeczowego w postaci produktów żywnościowych. Wsparcie żywnościowe realizowane jest poprzez wydawanie posiłków w stołówkach, osobom które (np. ze względu na podeszły wiek czy niepełnosprawność), nie mają możliwości samodzielnego przygotowania dla siebie gorącego posiłku.

Na przestrzeni omawianych lat liczba osób korzystających ze świadczeń pieniężnych oraz posiłku w ramach rządowego wieloletniego programu „Posiłek w szkole i w domu” uległa zmniejszeniu. W 2023 roku w ramach Programu pomocą pieniężną objęto łącznie 401 osób, a na ten cel przeznaczono 962 970 zł. Pomoc w formie posiłku została udzielona z kolei 208 mieszkańcom na łączną kwotę 383 642 zł. Należy mieć na uwadze, że beneficjentami działań podejmowanych w ramach rządowego programu dożywiania są w szczególności dzieci i młodzież do 18 roku życia, a pomoc w formie posiłków świadczona jest m.in. w ramach działalności stołówek szkolnych. W 2023 roku było to 88 osób, w 2022 roku – 81, natomiast w 2021 roku – 88. Szczegółowe dane w tym zakresie prezentuje poniższa tabela.

Tabela 10. Liczba osób, którym przyznano zasiłek celowy w ramach programu wieloletniego „Posiłek w szkole i w domu” oraz kwota świadczeń w latach 2021-2023

wyszczególnienie	2021		2022		2023	
	liczba osób	kwota świadczeń	liczba osób	kwota świadczeń	liczba osób	kwota świadczeń
posiłek ogółem	249	376 274	209	343 532	208	383 642
posiłek dla dzieci	88	58 478	81	61 019	88	80 433
forma pieniężna	476	998 070	417	930 280	401	962 970

Źródło: Ocena Zasobów Pomocy Społecznej za 2022 i 2023 rok

Miejski Ośrodek Pomocy Społecznej współpracował z Parafialnymi Zespołami Caritas działającymi na terenie miasta Żary, tj. PZC przy parafii p.w. św. Józefa Oblubieńca w Żarach, PZC przy parafii Miłosierdzia Bożego, PZC przy parafii Najświętszego Serca Pana Jezusa w Żarach, PZC przy parafii Wniebowzięcia Najświętszej Maryi Panny w Żarach. Współpraca polegała na kierowaniu osób, które wymagały wsparcia, do otrzymania paczki żywnościowej w ramach Programu Operacyjnego Pomoc Żywnościowa współfinansowanego z Europejskiego Funduszu Pomocy Najbardziej Potrzebującym (FEAD) 2021-2027. W 2023 roku pracownicy socjalni wydali 64 skierowania dla 134 osób, w 2022 roku – 306 skierowań dla 523 osób, z kolei w 2021 roku – 242 skierowania dla 339 osób⁹.

⁹ Raport o stanie Miasta Żary za 2021, 2022 i 2023 rok

Dla rodzin wielodzietnych z terenu Gminy o statusie miejskim proponowane jest wsparcie w postaci Karty Dużej Rodziny, która stanowi system zniżek i dodatkowych uprawnień dla rodzin 3+ zarówno w instytucjach publicznych, jak i w firmach prywatnych. Posiadacze Karty mają możliwość korzystania z oferty podmiotów m.in. z branży spożywczej, paliwowej, bankowej czy rekreacyjnej, po niższej cenie. KDR wspiera budżety rodzin wielodzietnych oraz ułatwia dostęp do dóbr i usług. Rodzice mogą korzystać z karty dożywotnio, a dzieci – do 18 roku życia lub do ukończenia nauki (maksymalnie do osiągnięcia 25 roku życia). Od początku realizacji rządowego programu skierowanego do rodzin wielodzietnych, tj. od 2014 roku przyznano karty 1 324 żarskim rodzinom, w tym w roku 2023 karty uzyskało 221 rodzin¹⁰.

Od 2014 roku realizowany jest także program p.n. „Żary Miasto Przyjazne Dużej Rodzinie”. W ramach programu żarskie rodziny posiadające na utrzymaniu troje i więcej dzieci w wieku do 18 roku życia oraz w przypadku kontynuacji nauki do 25 roku życia i bez ograniczenia wieku w przypadku dzieci z niepełnosprawnością mogą ubiegać się o Kartę „Żary Miasto Przyjazne Rodzinie”. Od 2014 roku objęto programem 489 rodzin, z czego w 2023 roku kartę wydano 35 rodzinom wielodzietnym¹¹.

W 2023 roku na terenie Gminy Żary o statusie miejskim działały 4 placówki wsparcia dziennego:

- Placówka „Promyk” prowadzona przez Towarzystwo Przyjaciół Dzieci z siedzibą w Żarach,
- Świetlica Środowiskowa „Piątka” prowadzona przez MOPS w Żarach,
- Świetlica „Bajka” prowadzona przez Parafialny Zespół Caritas Parafii pw. NSPJ w Żarach,
- Świetlica Środowiskowa „SI-gma Kids” prowadzona przez Fundację „SI-gma” w Żarach.

¹⁰ Raport o stanie Miasta Żary za 2023 rok

¹¹ Raport o stanie Miasta Żary za 2023 rok

W celu podniesienia możliwości rozwojowych dzieci i młodzieży placówki oświatowe w 2023 roku organizowały zajęcia pozalekcyjne w następujących formach:

- zajęcia dydaktyczno-wyrównawcze,
- zajęcia korekcyjno-kompensacyjne,
- zajęcia ogólnorozwojowe z elementami kompensacji,
- zajęcia rozwijające kompetencje emocjonalno-społeczne,
- zajęcia o charakterze terapeutycznym,
- terapię psychologiczną,
- zajęcia rewalidacyjne dla uczniów z orzeczeniami,
- zajęcia sportowe, ruchowe, ogólnorozwojowe,
- zajęcia rozwijające zdolności i zainteresowania – przedmiotowe,
- zajęcia specjalistyczne, np. logopedyczne, o charakterze terapeutycznym, rozwijające kompetencje emocjonalno-społeczne, wspierające zaburzenia emocjonalne, terapia psychologiczna/wsparcie psychologiczne, zajęcia rozwijające umiejętności uczenia się, zajęcia integracji sensorycznej,
- koła zainteresowań: wokalne, matematyczne, informatyczne, przyrodnicze, plastyczne, rękodzieła artystycznego, regionalno-historyczne, fizyczne, biologiczno-chemiczne, geograficzne, teatralne, dziennikarskie, robotyka, matematyczno-konstrukcyjne, koło szachowe, zajęcia techniczno-artystyczne, zajęcia popularno-naukowe, polonistyczne, SKS, taniec, piłka nożna, piłka siatkowa, lekkoatletyka, programowanie LEGO,
- zajęcia dla zdolnych (przygotowanie do konkursów kuratorskich),
- zajęcia z języka angielskiego,
- zajęcia z języka niemieckiego,
- wychowanie do życia w rodzinie,
- przygotowanie do egzaminu ósmoklasisty¹².

Rodziny przeżywające trudności opiekuńczo-wychowawcze lub będące w sytuacji kryzysowej zapewnione miały poradnictwo psychologiczne, pedagogiczne, prawne, z zakresu terapii uzależnień oraz poradnictwa rodzinnego i terapii rodzinnej.

¹² Sprawozdanie z realizacji zadań z zakresu wspierania rodziny w Gminie Żary o statusie miejskim w 2023 roku

Miejski Ośrodek Pomocy Społecznej w Żarach świadczył rodzinom poradnictwo psychologiczne oraz z zakresu terapii uzależnień:

- ➔ w 2023 roku 281 osób skorzystało z indywidualnego poradnictwa psychologicznego, natomiast w 2022 roku było to 260 osób (wzrost o 21 osób);
- ➔ w 2023 roku 27 rodzin, w których skład wchodziło łącznie 38 osób wzięło udział w psychologicznej terapii rodzinnej, z kolei w 2022 roku z powyższej formy wsparcia skorzystały 42 rodziny, w których było 91 osób (spadek o 15 rodzin i 53 osoby);
- ➔ w 2023 roku 141 osób skorzystało z indywidualnej terapii uzależnień, a w 2022 roku było to 190 osób (spadek o 49 osób)¹³.

Zespół Poradni Psychologiczno-Pedagogicznych Powiatu Żarskiego współtworzył i koordynował grupy wsparcia oraz warsztaty umiejętności wychowawczych dla rodziców dzieci z trudnościami emocjonalno-wychowawczymi, w zakresie uświadamiania rodzicom roli środowiska rodzinnego w kształtowaniu rozwoju emocjonalnego i społecznego dziecka. Organizował spotkania mające na celu wsparcie rodzin w sytuacji kryzysu emocjonalnego dziecka, w tym prowadził psychoedukację, a także wspierał i udzielał porad rodzinom z dziećmi z niepełnosprawnościami. Ponadto, prowadził porady i konsultacje dla rodziców podczas działań podejmowanych w miejscach opieki, wychowania i edukacji dzieci, tj. żłobkach, przedszkolach i szkołach, w zakresie rozpoznawania nieprawidłowości rozwojowych i wdrażania działań zaradczych. W 2023 roku udzielił około 1 500 porad, w tym psychologicznych i pedagogicznych oraz zrealizował 5 cykli Warsztatów Umiejętności Wychowawczych dla Rodziców, którym łącznie objęto 42 osoby.

Starostwo Powiatowe w Żarach prowadziło punkty nieodpłatnej pomocy prawnej i punkt nieodpłatnego poradnictwa obywatelskiego. W 2023 roku pomocy prawnej udzielono łącznie 901 osobom, natomiast 221 osobom – nieodpłatnego poradnictwa obywatelskiego. W stosunku do 2022 roku zauważyć można wzrost liczby osób, którym udzielono pomocy prawnej (739 osób) oraz niewielki spadek w przypadku nieodpłatnego poradnictwa obywatelskiego (237 osób).

¹³ Sprawozdanie z realizacji zadań z zakresu wspierania rodziny w Gminie Żary o statusie miejskim w 2022 i 2023 roku

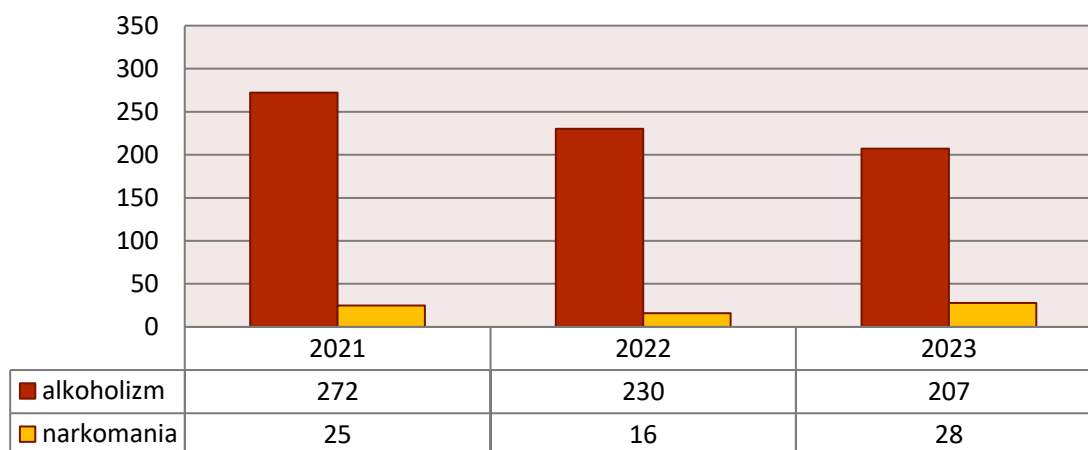
Powiatowe Centrum Pomocy Rodzinie w Żarach organizowało poradnictwo rodzinne, z którego w 2023 roku skorzystały łącznie 594 osoby. W porównaniu do 2022 roku nastąpił znaczny wzrost liczby osób korzystających z poradnictwa rodzinnego (220 osób)¹⁴.

Wsparcie psychologiczne i pedagogiczne było również udzielane w placówkach oświatowych. W 2023 roku objęto nim 997 uczniów szkół podstawowych oraz 639 uczniów szkół średnich, natomiast w 2022 roku było to 1 016 osób ze szkół podstawowych i 696 osób ze szkół średnich¹⁵.

PROBLEM UZALEŻNIEŃ WŚRÓD RODZIN

W 2023 roku z pomocy i wsparcia Miejskiego Ośrodka Pomocy Społecznej w Żarach z powodu uzależnienia od alkoholu skorzystało 207 rodzin. Na przestrzeni lat 2021-2023 liczba rodzin korzystających z pomocy z powodu alkoholizmu uległa zmniejszeniu i ostatecznie w 2023 roku przyjęła najniższą wartość. Alkoholizm jako powód udzielania pomocy i wsparcia w omawianym roku znajdował się na czwartym miejscu pod względem liczby rodzin otrzymujących pomoc. Na przestrzeni ostatnich 3 lat rodziny korzystały również z pomocy i wsparcia z powodu narkomanii. Ich liczba ulegała wahanom i w 2023 roku przyjęła najwyższą wartość, tj. 28 rodzin. Szczegółowe informacje przedstawia kolejny wykres.

Wykres 6. Liczba rodzin korzystających z pomocy i wsparcia z powodu alkoholizmu i narkomanii w Gminie Żary o statusie miejskim na przestrzeni lat 2021-2023

Źródło: Ocena Zasobów Pomocy Społecznej za 2021, 2022 i 2023 rok

¹⁴ Sprawozdanie z realizacji zadań z zakresu wspierania rodziny w Gminie Żary o statusie miejskim w 2022 i 2023 roku

¹⁵ Sprawozdanie z realizacji zadań z zakresu wspierania rodziny w Gminie Żary o statusie miejskim w 2022 i 2023 roku

W 2023 roku funkcjonariusze Policji odnotowali 61 przestępstw narkotykowych oraz 756 interwencji, w tym: 139 związanych ze spożywaniem alkoholu w miejscu publicznym, 25 osób w miejscu pracy było nietrzeźwych, 372 osoby nietrzeźwe oraz 220 osób leżących. Na przestrzeni analizowanych lat dostrzec można spadek liczby przestępstw narkotykowych oraz wahania w zakresie liczby interwencji. W stosunku do 2022 roku liczba interwencji wzrosła o 39, natomiast w porównaniu do 2021 roku zmalała o 85.

Tabela 11. Liczba interwencji związanych z nadużywaniem alkoholu oraz narkotyków w Gminie Żary o statusie miejskim w latach 2021-2023

wyszczególnienie	2021	2022	2023
liczba przestępstw narkotykowych	89	61	61
liczba interwencji	841	717	756

Źródło: dane udostępnione przez KPP w Żarach

Na terenie Gminy funkcjonuje także Straż Miejska, która także interweniowała w przypadku spożywania alkoholu w miejscach zabronionych. W 2023 roku wystąpiła taka konieczność 83 razy. W stosunku do poprzednich lat zauważalny jest znaczny spadek, gdyż w 2021 roku ilość zrealizowanych interwencji wyniosła 132, z kolei w 2022 roku – 182¹⁶.

DZIAŁALNOŚĆ MIEJSKIEJ KOMISJI ROZWIĄZYWANIA PROBLEMÓW ALKOHOLOWYCH

Miejska Komisja Rozwiązywania Problemów Alkoholowych w Żarach, powołana przez Burmistrza do wykonywania zadań w zakresie profilaktyki i rozwiązywania problemów alkoholowych, prowadzi swą działalność w oparciu o przepisy ustawy z dnia 26 października 1982 roku o wychowaniu w trzeźwości i przeciwdziałaniu alkoholizmowi (tj. Dz. U. z 2023 r., poz. 2151). Według stanu na koniec 2023 roku Komisja liczyła 7 członków, w tym:

- ➔ 3 przedstawicieli Burmistrza,
- ➔ 1 przedstawiciel NZOZ,
- ➔ 1 przedstawiciel Zespołu Kuratorskiego Służby Sądowej w Żarach,
- ➔ 1 przedstawiciel Zespołu Poradni Psychologiczno-Pedagogicznej Powiatu Żarskiego,
- ➔ 1 przedstawiciel Miejskiego Ośrodka Pomocy Społecznej w Żarach.

¹⁶ Raport o stanie Miasta Żary za 2023 rok

Dane dotyczące działań MKRPA podejmowanych wobec osób uzależnionych w latach 2021-2023 przedstawia kolejna tabela. W 2023 roku wystąpiono do sądu z wnioskiem o zobowiązanie do podjęcia leczenia odwykowego wobec 25 osób – to o 13 mniej niż w 2021 roku oraz o 3 więcej niż w 2022 roku. Ponadto, w 2023 roku członkowie MKRPA przeprowadzili rozmowy z 68 osobami z problemem alkoholowym oraz 80 członkami ich rodzin. W stosunku do roku 2021 liczba osób z problemem alkoholowym, z którymi przeprowadzono rozmowy uległa zmniejszeniu, natomiast liczba członków rodzin osób z problemem alkoholowym wahała się i ostatecznie w 2023 roku przyjęła najwyższą wartość. Szczegółowe informacje przedstawia tabela nr 12.

Tabela 12. Działania Miejskiej Komisji Rozwiązywania Problemów Alkoholowych w Gminie Żary o statusie miejskim wobec osób uzależnionych w latach 2021-2023

wyszczególnienie	2021	2022	2023
liczba osób z problemem alkoholowym, z którymi przeprowadzono rozmowy	76	69	68
liczba członków rodzin osób z problemem alkoholowym, z którymi przeprowadzono rozmowy	75	61	80
liczba osób, wobec których wystąpiono do sądu z wnioskiem o zobowiązanie do podjęcia leczenia odwykowego	38	22	25

Źródło: Sprawozdanie z działalności Miejskiej Komisji Rozwiązywania Problemów Alkoholowych w Żarach za rok 2021, 2022 i 2023

Osoby doświadczające sytuacji kryzysowych mogą uzyskać pomoc i wsparcie w Punkcie Konsultacyjno-Informacyjnym, który w 2023 roku był czynny 22 godziny w miesiącu. W 2023 roku udzielono 880 porad 74 osobom z problemem alkoholowym, 17 porad 6 dorosłym członkom rodziny osoby z problemem alkoholowym oraz 33 porady 7 osobom z problemem narkotykowym¹⁷.

W 2023 roku na terenie Gminy Żary o statusie miejskim realizowano programy rekomendowane w ramach Systemu Rekomendacji Programów Profilaktycznych i Promocji Zdrowia Psychicznego prowadzonego Krajowe Centrum Przeciwdziałania Uzależnieniom, Ośrodka Rozwoju Edukacji oraz Instytut Psychiatrii i Neurologii. W programie FreD goes net wzięła udział 271 uczniów oraz 50 nauczycieli, a w programie Debata – 1 018 uczniów i 78 nauczycieli¹⁸.

¹⁷ Sprawozdanie z działalności samorządów gminnych w zakresie profilaktyki i rozwiązywania problemów uzależnień KCPU-G1 za 2023 rok

¹⁸ Sprawozdanie z działalności samorządów gminnych w zakresie profilaktyki i rozwiązywania problemów uzależnień KCPU-G1 za 2023 rok

Na przełomie analizowanych lat prowadzono działania o charakterze informacyjnym i edukacyjnym dla dzieci, młodzieży, nauczycieli i dorosłych poprzez m.in. udział w programach z obszaru profilaktyki uniwersalnej, w których w 2023 roku uczestniczyło 5 405 uczniów, 188 nauczycieli oraz 564 rodziców. Ponadto organizowano jednorazowe prelekcje, pogadanki, w których brało udział 3 400 mieszkańców, spektakle, w których uczestniczyło 60 osób, festyny i inne imprezy plenerowe, w których brało udział 329 osób, imprezy sportowe, na które przyszło 70 osób, a także konkursy, w których brały udział 84 osoby¹⁹.

Na terenie Gminy Żary o statusie miejskim organizowany jest także wypoczynek letni i zimowy dla dzieci i młodzieży. W 2023 roku był on realizowany w ramach programów profilaktycznych ze środków MKRPA przeznaczonych na przeciwdziałanie alkoholizmowi:

- ➔ Miejski Ośrodek Pomocy Społecznej realizował 1 programy profilaktyczny, w ramach którego zorganizowano wypoczynek w formie wyjazdu nad morze – programem objęto łącznie 20 uczniów;
- ➔ Stowarzyszenie Kultury Fizycznej, Miejski Ludowy Klub Sportowy „AGROS” realizował 2 programy profilaktyczne, w ramach których zorganizował aktywny wypoczynek w formie obozu i półkolonii dla dzieci i młodzieży – programami objęto łącznie 49 dzieci;
- ➔ Fundacja Pięknolesie zorganizowała 2 półkolonie – programami objęto 74 dzieci;
- ➔ Liga Obrony Kraju- Lubuska Organizacja Wojewódzka zorganizowała ferie zimowe i letnie na strzelnicy miejskiej – programem objęto 295 dzieci;
- ➔ Koszykarski Klub Sportowy Basket Żary realizował 3 programy profilaktyczne upowszechniające sport i grę w koszykówkę poprzez organizację zajęć sportowych, obozu edukacyjno-sportowo-edukacyjnego dla dzieci oraz ferii zimowych i letnich – programami objęto łącznie 120 dzieci;
- ➔ Oddział Polskiego Towarzystwa Turystyczno-Krajoznawczego Powiatu Żarskiego w Żarach realizował 2 programy profilaktyczne związane z aktywnymi zajęciami wakacyjnymi, wypoczynkiem – wyjazd na narty biegowe – programami objęto łącznie 125 dzieci;

¹⁹ Sprawozdanie z działalności samorządów gminnych w zakresie profilaktyki i rozwiązywania problemów uzależnień KCPU-G1 za 2023 rok

- ➔ Towarzystwo Przyjaciół Dzieci realizowało 4 programy profilaktyczne – objęto łącznie 144 dzieci;
- ➔ Fundacja Przedsiębiorczość wspólnie z Niepublicznym Przedszkolem Chatka Puchatka realizowała 2 programy profilaktyczne w formie półkolonii – objęto łącznie 65 dzieci;
- ➔ Miejska Biblioteka Publiczna w Żarach realizowała jeden program profilaktyczny, który objął łącznie 290 uczniów;
- ➔ Muzeum Pogranicza Śląsko-Łużyckiego w Żarach realizowało jeden program profilaktyczny, który objął łącznie 149 uczniów;
- ➔ Żarski Dom Kultury w Żarach realizował jeden program profilaktyczny, który objął łącznie 4 152 uczniów²⁰.

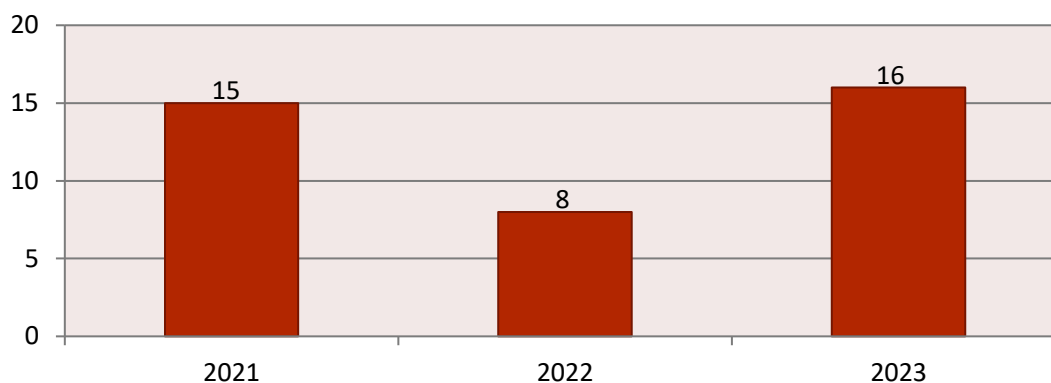
Działania profilaktyczne są prowadzone także przez funkcjonariuszy Komendy Powiatowej Policji w Żarach. W 2023 roku realizowali oni m.in. takie akcje jak: kampania o charakterze edukacyjno-profilaktycznym „Dopałam się sobą”, „Tydzień Pomocy Osobom Pokrzywdzonym Przepięstwem”, „Lupo”, „Bezpieczna Młodość” itp. W 2023 roku w szkołach ponadpodstawowych odbyło się 70 spotkań, w których wzięło udział 2 326 uczniów, natomiast w szkołach podstawowych odbyło się 29 spotkań, w których uczestniczyło 1 606 uczniów.

²⁰ Sprawozdanie z realizacji zadań z zakresu wspierania rodziny w Gminie Żary o statusie miejskim w 2023 roku

PROBLEM PRZEMOCY WSRÓD RODZIN

W 2023 roku w Żarach z pomocy społecznej z powodu przemocy domowej korzystało 16 rodzin, co oznacza, że na przestrzeni ostatnich 3 lat ulegała ona wahaniom i ostatecznie w 2023 roku przyjęła najwyższą wartość.

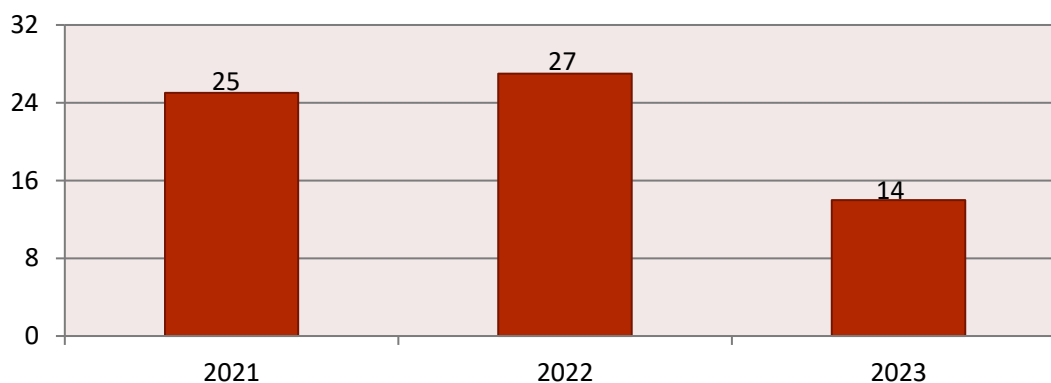
Wykres 7. Liczba rodzin korzystających z pomocy społecznej z powodu przemocy domowej na przestrzeni lat 2021-2023

Źródło: Ocena Zasobów Pomocy Społecznej za 2021, 2022 i 2023 rok

Na przestrzeni lat 2021-2023 liczba interwencji związanych z przemocą domową ulegała wahaniom i ostatecznie w 2023 roku przyjęła najniższą wartość, tj. 14. Szczegółowe dane w tym zakresie przedstawia kolejny wykres.

Wykres 8. Liczba interwencji związanych z przemocą domową na przestrzeni lat 2021-2023

Źródło: dane udostępnione przez KPP w Żarach

Głównym podmiotem odpowiedzialnym za rozwiązywanie problemów dotyczących zjawiska przemocy jest Zespół Interdyscyplinarny. W skład Zespołu Interdyscyplinarnego wchodzi przedstawiciele:

- ➔ Miejskiego Ośrodka Pomocy Społecznej w Żarach,
- ➔ Wydziału Oświaty, Kultury i Sportu Urzędu Miejskiego w Żarach,
- ➔ Miejskiej Komisji Rozwiązywania Problemów Alkoholowych w Żarach,

- ➔ Komendy Powiatowej Policji w Żarach,
- ➔ Sądu Rejonowego w Żarach – Zespołu Kuratorskiej Służby Sądowej,
- ➔ Powiatowego Centrum Pomocy Rodzinie w Żarach,
- ➔ Stowarzyszenia Przestrzeń Rozwoju Osobistego Mentor,
- ➔ 105. Kresowego Szpitala Wojskowego z Przychodnią SP ZOZ w Żarach.

W 2023 roku Zespół spotkał się 6 razy – to o 2 spotkania więcej niż w latach 2021-2022. W celu bezpośredniej pracy z rodzinami, w których dochodzi do zachowań przemocowych w ramach Zespołu powoływane były grupy diagnostyczno-pomocowe (wcześniej były to grupy robocze). W ciągu omawianych lat ich liczba uległa wzrostowi. W 2023 roku w stosunku do 2021 roku dostrzegalny jest wzrost o 20 grup, z kolei w porównaniu do 2022 roku – wzrost o 10. W 2023 roku grupy diagnostyczno-pomocowe spotykały się 416 razy – to o 53 więcej niż rok wcześniej oraz o 51 więcej niż w 2021 roku. Szczegółowe dane w tym zakresie przedstawia następująca tabela.

Tabela 13. Dane statystyczne dotyczące działań Zespołu Interdyscyplinarnego i grup diagnostyczno-pomocowych w latach 2021-2023

wyszczególnienie	2021	2022	2023
liczba posiedzeń Zespołu Interdyscyplinarnego	4	4	6
liczba powołanych grup diagnostyczno-pomocowych	57	67	77
liczba spotkań grup diagnostyczno-pomocowych	365	363	416

Źródło: Sprawozdanie z działalności Zespołu Interdyscyplinarnego działającego na rzecz Przeciwdziałania Przemocy w Rodzinie za rok 2021 i 2022, Sprawozdanie z działalności Zespołu Interdyscyplinarnego działającego na rzecz Przeciwdziałania Przemocy Domowej za rok 2023

Podejmowanie interwencji w środowisku wobec rodziny dotkniętej przemocą domową odbywa się w oparciu o procedurę „Niebieskie Karty” i nie wymaga zgody osoby nią dotkniętej. Procedura „Niebieskie Karty” obejmuje ogół czynności podejmowanych i realizowanych przez przedstawicieli jednostek organizacyjnych pomocy społecznej, komisji rozwiązywania problemów alkoholowych, policji, oświaty i ochrony zdrowia, w związku z uzasadnionym podejrzeniem zaistnienia przemocy domowej. Przedstawiciele podmiotów wyżej wymienionych, realizują procedurę „Niebieskie Karty” w oparciu o zasadę współpracy i przekazują informacje o podjętych działaniach przewodniczącemu Zespołu Interdyscyplinarnego. Wszczęcie procedury „Niebieskie Karty” następuje przez wypełnienie formularza „Niebieska Karta – A” w przypadku powzięcia w toku prowadzonych czynności służbowych lub zawodowych, podejrzenia stosowania przemocy wobec osób doznających przemocy domowej lub w wyniku zgłoszenia dokonanego przez świadka przemocy domowej.

W latach 2021-2023 zauważalny jest wzrost liczby „Niebieskich Kart – A” wszczynających procedurę: w 2021 roku były to 74 NK, w 2022 roku – 78, natomiast w ostatnim roku poddanym analizie – 96. W 2023 roku 47 formularzy sporządzili przedstawiciele pomocy społecznej, 44 – Policja, 4 – przedstawiciele oświaty, a 1 – ochrony zdrowia. W każdym z zanalizowanych lat to przedstawiciele pomocy społecznej oraz funkcjonariusze Policji wszczynali najwięcej procedur, co szczegółowo przedstawiono w kolejnej tabeli.

Tabela 14. Liczba sporządzonych „Niebieskich Kart – A” przez poszczególne podmioty w latach 2021-2023

wyszczególnienie	2021	2022	2023
liczba sporządzonych „Niebieskich Kart – A” ogółem, w tym przez:	74	78	96
Policję	29	30	44
Przedstawicieli oświaty	5	8	4
Przedstawicieli jednostki organizacyjnej pomocy społecznej	30	32	47
Przedstawicieli ochrony zdrowia	-	-	1
Miejską Komisję Rozwiązywania Problemów Alkoholowych	10	8	-

Źródło: Sprawozdanie z działalności Zespołu Interdyscyplinarnego działającego na rzecz Przeciwdziałania Przemocy w Rodzinie za rok 2021 i 2022, Sprawozdanie z działalności Zespołu Interdyscyplinarnego działającego na rzecz Przeciwdziałania Przemocy Domowej za rok 2023

W 2023 roku zakończono 119 procedur NK, w tym 91 z powodu zakończenia przemocy oraz zrealizowania indywidualnego planu pomocy, natomiast 25 z powodu braku zasadności podejmowania działań. Na przestrzeni analizowanych lat dostrzec można wahania w zakresie liczby zakończonych procedur, co szczegółowo obrazuje kolejna tabela.

Tabela 15. Liczba zakończonych procedur NK w latach 2021-2023

wyszczególnienie	2021	2022	2023
liczba zakończonych procedur ogółem, w tym:	69	57	119
z powodu zakończenia przemocy oraz zrealizowania indywidualnego planu pomocy	49	46	91
z powodu braku zasadności podejmowanych działań	20	11	25

Źródło: Sprawozdanie z działalności Zespołu Interdyscyplinarnego działającego na rzecz Przeciwdziałania Przemocy w Rodzinie za rok 2021 i 2022, Sprawozdanie z działalności Zespołu Interdyscyplinarnego działającego na rzecz Przeciwdziałania Przemocy Domowej za rok 2023

W 2023 roku liczba osób, wobec których istniało podejrzenie, że są dotknięte przemocą domową wyniosła 210, w tym: 99 kobiet, 24 mężczyzn oraz 87 małoletnich. Na przestrzeni analizowanych lat, liczba osób doznających przemocy ulegała wahaniom, gdyż w 2021 roku było to 164 mieszkańców, z kolei w 2022 roku – 161 osób. W każdym roku to

kobiety i osoby małoletnie stanowili najwyższy odsetek osób dotkniętych przemocą domową. Szczegółowe informacje znajdują się w kolejnej tabeli.

Tabela 16. Charakterystyka osób, wobec których istnieje podejrzenie, że są dotknięte przemocą domową w latach 2021-2023

wyszczególnienie	2021	2022	2023
liczba osób, w tym:	164	161	210
kobiety	88	83	99
mężczyźni	10	17	24
małoletni	66	61	87

Źródło: Sprawozdanie z działalności Zespołu Interdyscyplinarnego działającego na rzecz Przeciwdziałania Przemocy Domowej za rok 2023

W 2023 roku liczba osób, wobec których istniało podejrzenie, że stosują przemoc domową wyniosła 147, w tym: 31 kobiet i 116 mężczyzn. Na przestrzeni analizowanych lat, liczba osób stosujących przemoc ulegała wahaniom i w 2023 roku przyjęła najwyższą wartość. Należy zaznaczyć, iż to głównie mężczyźni są podejrzani o akty przemocy domowej. Szczegółowe informacje znajdują się w kolejnej tabeli.

Tabela 17. Charakterystyka osób, wobec których istnieje podejrzenie, że stosują przemoc domową w latach 2021-2023

wyszczególnienie	2021	2022	2023
liczba osób, w tym:	132	126	147
kobiety	28	26	31
mężczyźni	104	100	116

Źródło: Sprawozdanie z działalności Zespołu Interdyscyplinarnego działającego na rzecz Przeciwdziałania Przemocy Domowej za rok 2023

Mieszkańcy Gminy Żary o statusie miejskim, którzy doznają lub stosują przemoc domową mogą skorzystać z poradnictwa udzielanego w ramach funkcjonującego Punktu Konsultacyjno-Informacyjnego. W 2023 roku z pomocy PKI skorzystały 2 osoby doznające przemocy, którym udzielono 8 porad oraz 1 osoba ją stosująca, której udzielono 4 porady²¹.

Działalność profilaktyczna w zakresie przeciwdziałania przemocy domowej jest prowadzona m.in. przez funkcjonariuszy Komendy Powiatowej Policji w Żarach. W 2023 roku przeprowadzono kampanię informacyjno-edukacyjną podczas lokalnych festynów, w których wzięło udział 2 250 mieszkańców²².

²¹ Sprawozdanie z działalności samorządów gminnych w zakresie profilaktyki i rozwiązywania problemów uzależnień KCPU-G1 za 2022 i 2023 rok

²² Dane udostępnione przez KPP w Żarach

VII. ANALIZA SWOT

Analiza SWOT jest to metoda analizy strategicznej pozwalająca skonfrontować ze sobą pozytywne i negatywne czynniki wewnętrzne oraz zewnętrzne. Innymi słowy SWOT jest sposobem organizowania faktów, umożliwiającym zrozumienie danych i dostrzeżenie wynikających z nich konsekwencji. Polega na podzieleniu zebranych informacji na cztery grupy (cztery kategorie czynników strategicznych), które zostały przedstawione na poniższym rysunku.

MOCNE STRONY	SŁABE STRONY
<ul style="list-style-type: none"> ▪ Rozwinięta infrastruktura kulturalna, sportowo-rekreacyjna, w tym: Żarski Dom Kultury, Muzeum Pogranicza Śląsko-Łużyckiego, Miejska Biblioteka Publiczna oraz Miejski Ośrodek Sportu, Rekreacji i Wypoczynku. ▪ Funkcjonowanie na terenie Miasta placówek oświatowych oraz podmiotów zapewniających opiekę nad dziećmi do lat 3. ▪ Baza instytucji prowadzących działalność w zakresie polityki społecznej oraz innych działań wspierających mieszkańców, m.in. MOPS, MKRPA, ZI, PKI, ZPPP, PCPR. ▪ Spadek liczby rodzin i osób korzystających z pomocy społecznej. ▪ Funkcjonowanie na terenie Miasta podmiotów świadczących wsparcie i pomoc dzieciom i młodzieży. ▪ Dostępność do infrastruktury pomocowej w zakresie uzależnień i przemocy. ▪ Programy dla rodzin, w tym: „Żary Miasto Przyjazne Dużej Rodzinie”. ▪ Funkcjonowanie mieszkań chronionych (obecnie wspomaganych) i readaptacyjnych. ▪ Funkcjonowanie Karty Dużej Rodziny. ▪ Działalność 4 placówek wsparcia dziennego. ▪ Zajęcia prowadzone przez placówki oświatowe dla dzieci i młodzieży mające na celu podniesienie możliwości rozwojowych. ▪ Prowadzenie warsztatów profilaktycznych dla dzieci i młodzieży, w tym programów rekomendowanych. ▪ Współpraca międzyinstytucjonalna i międzysektorowa w zakresie rozwiązywania problemów społecznych 	<ul style="list-style-type: none"> ▪ Spadek liczby mieszkańców na przestrzeni ostatnich lat. ▪ Wzrost udziału osób w wieku poprodukcyjnym w ogólnej liczbie ludności – starzejące się społeczeństwo. ▪ Utrzymujący się ujemny przyrost naturalny na przestrzeni ostatnich 3 lat. ▪ Brak rodzin pełniących funkcję rodzin wspierających. ▪ Wzrost liczby dzieci umieszczonych i przebywających w pieczy zastępczej. ▪ Długotrwała lub ciężka choroba, ubóstwo, niepełnosprawność i alkoholizm jako główne powody udzielania świadczeń pomocy społecznej. ▪ Wzrost liczby rodzin, które korzystały z usług asystenta rodziny. ▪ Występowanie problemu przemocy domowej, przede wszystkim wobec kobiet i dzieci. ▪ Wzrost liczby osób korzystających z indywidualnego poradnictwa psychologicznego. ▪ Wzrost liczby osób korzystających ze wsparcia rodzinnego PCPR. ▪ Wzrost liczby rodzin korzystających z pomocy i wsparcia z powodu narkomanii w porównaniu do 2022 roku. ▪ Wzrost liczby interwencji związanych z nadużywaniem alkoholu w stosunku do 2022 roku. ▪ Wzrost liczby członków rodzin osób z problemem alkoholowym, z którymi MKRPA przeprowadziła rozmowy. ▪ Wzrost liczby rodzin korzystających z pomocy MOPS z powodu przemocy domowej. ▪ Wzrost liczby powołanych grup diagnostyczno-pomocowych i ich spotkań.

mieszkańców.

- Spadek liczby przestępstw narkotykowych.
- Spadek interwencji Straży Miejskiej w przypadku spożywania alkoholu w miejscach zabronionych.
- Spadek liczby osób, wobec których wystąpiono do sądu z wnioskiem o zobowiązanie do podjęcia leczenia odwykowego.
- Spadek liczby osób z problemem alkoholowym, z którymi MKRPA przeprowadziła rozmowy.
- Spadek liczby interwencji związanych z przemocą domową.
- Wzrost liczby zakończonych procedur „Niebieskie Karty”.

- Wzrost liczby formularzy „Niebieska Karta – A” wszczynających procedurę.
- Wzrost liczby osób, wobec których istnieje podejrzenie, że są dotknięte przemocą domową.
- Brak wystarczającej opieki psychiatrycznej dla dzieci i młodzieży.

SZANSE

- Polityka państwa związana ze zwiększaniem środków finansowych na przeciwdziałanie przemocy domowej.
- Kampanie informacyjne wpływające na zmianę świadomości społeczeństwa dotyczące problemu przemocy domowej oraz uzależnień.
- Możliwości pozyskiwania środków finansowych z nowych źródeł finansowania.
- Szkolenia podnoszące umiejętności zawodowe osób zajmujących się problematyką przemocy oraz uzależnień (szkolenia dla różnych grup zawodowych).
- Wzrost świadomości dotyczącej wiedzy na temat wypełniania funkcji opiekuńczo-wychowawczych.
- Poszerzenie oferty zajęć pozalekcyjnych dla dzieci i młodzieży.
- Skuteczność w rozwiązywaniu problemów społecznych oraz przeciwdziałanie im dzięki współpracy międzyinstytucjonalnej i międzysektorowej.

ZAGROŻENIA

- Postępujące starzenie się społeczeństwa.
- Wypalenie zawodowe dotyczące część kadry instytucji przeciwdziałających przemocy domowej oraz uzależnieniom.
- Ukrywanie przez rodzinę występowania aktów przemocy, uzależnienia członków rodziny, niechęć do współpracy.
- Niedoinformowanie społeczne odnośnie placówek świadczących pomoc osobom krzywdzonym, uzależnionym i współuzależnionym.
- Rozwój problemów uzależnień behawioralnych.
- Wzrost zachowań suicydalnych wśród dzieci i młodzieży.
- Wzrost problemów opiekuńczo-wychowawczych w rodzinach.
- Narastanie zjawiska wyuczonej bezradności.
- Pogłębianie się i dziedziczenie problemów społecznych rodzin.
- Podejmowanie zachowań ryzykownych przez dzieci i młodzież.

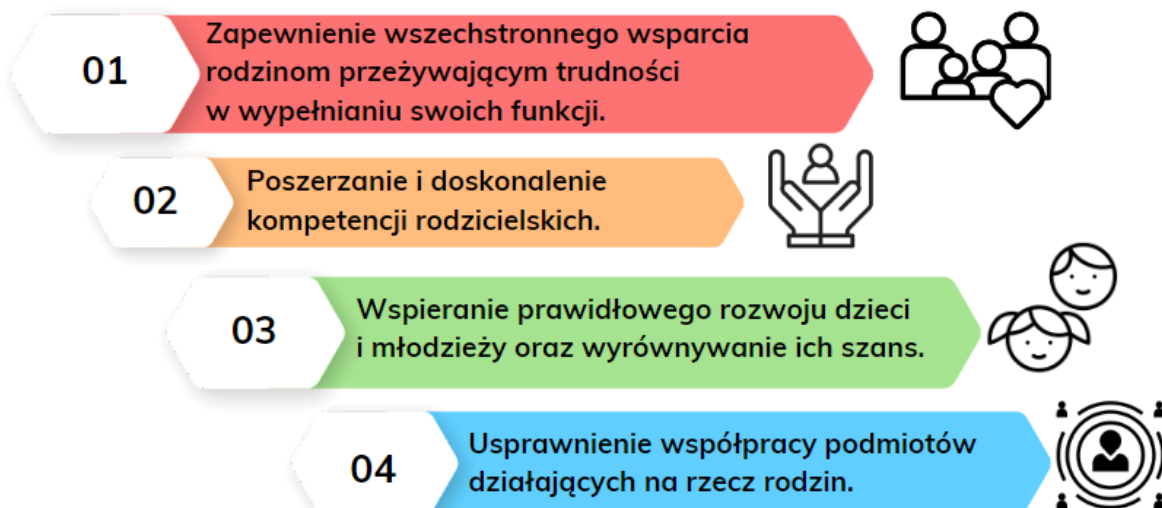
- Podniesienie jakości życia mieszkańców.
- Wzrost świadomości dzieci i młodzieży, rodziców oraz wychowawców w zakresie zagrożeń związanych z podejmowaniem zachowań ryzykownych.
- Zwiększenie atrakcyjności osiedleńczej.
- Zagrożenie problemem uzależnień wśród dzieci i młodzieży.
- Zjawisko problemów psychicznych u dzieci i młodzieży.

VIII. CELE, ZADANIA I REALIZATORZY PROGRAMU

Celem głównym Programu jest rozwój systemu wsparcia na rzecz rodzin zamieszkujących Gminę Żary o statusie miejskim, w tym głównie borykających się z trudnościami w zakresie wypełniania funkcji opiekuńczo-wychowawczej.

Cel operacyjne Programu:

Cele operacyjne Programu zostały opracowane na podstawie zidentyfikowanych problemów i zostały im przypisane oczekiwane rezultaty w wyniku realizacji Programu.

Cel operacyjny nr 1

Zapewnienie wszechstronnego wsparcia rodzinom przeżywającym trudności w wypełnianiu swoich funkcji.

- ➔ Zapewnienie pomocy społecznej w formie finansowej i pozafinansowej rodzinom wymagającym wsparcia.
- ➔ Zapewnienie dostępu do specjalistycznej pomocy oraz poradnictwa psychologiczno-pedagogicznego.

Lp.	Zadanie	Realizatorzy	Wskaźniki
1	Udzielanie rodzinom będącym w trudnej sytuacji życiowej pomocy finansowej i rzeczowej.	MOPS, UM.	Liczba rodzin, objętych pomocą społeczną, korzystających z zasiłków rodzinnych, funduszu alimentacyjnego itp.
2	Zapewnienie dzieciom i młodzieży pomocy w postaci posiłków, w tym w ramach programu „Posiłek w szkole i w domu”.	MOPS.	Liczba dzieci i młodzieży korzystających z Programu.
3	Udzielanie dzieciom i młodzieży stypendiów o charakterze socjalnym oraz naukowym.	UM.	Liczba stypendiów naukowych i sportowych dla dzieci uzdolnionych, liczba stypendiów socjalnych.
4	Udzielanie wsparcia w ramach ustawy „Za Życiem”.	MOPS.	Liczba rodzin, którym przyznano świadczenie.
5	Zapewnienie poradnictwa rodzinnego: psychologicznego, prawnego, pedagogicznego w zakresie uzależnień, terapii indywidualnej, terapii grupowej, terapii rodzinnej dla rodzin przeżywających trudności opiekuńczo-wychowawcze.	MOPS, MKRPA, PKI, PCPR, ZPPP, placówki oświatowe.	Liczba osób korzystających z poradnictwa, liczba podmiotów udzielających wsparcia.
6	Świadczenie pomocy w formie usług opiekuńczych i specjalistycznych usług opiekuńczych.	MOPS.	Liczba rodzin objętych wsparciem.
7	Świadczenie pracy socjalnej przez pracowników MOPS.	MOPS.	Liczba rodzin objętych pracą socjalną.

8	Wdrażanie projektów socjalnych na rzecz rodzin zgodnie z rozpoznanymi potrzebami.	MOPS.	Liczba zrealizowanych projektów, liczba osób objętych projektami.
9	Udzielanie rodzinom dodatków mieszkaniowych i energetycznych.	UM, MOPS.	Liczba rodzin korzystających z dodatków.
10	Organizowanie szkoleń/ warsztatów rozwijających kompetencje zawodowe pracowników instytucji zajmujących się wspieraniem rodziny.	MOPS, MKRPA, ZI, placówki oświatowe.	Liczba zorganizowanych szkoleń/warsztatów.
11	Kontynuowanie działalności Punktu Konsultacyjno-Informacyjnego.	MKRPA, UM.	Liczba osób korzystających z poradnictwa, liczba udzielonych porad.
12	Kontynuowanie programu „Żary Miasto Przyjazne Dużej Rodzinie” i przyznawanie w ramach jego Kart obejmujących ulgi.	UM, NGO.	Liczba rodzin, którym wydano Karty. Liczba wydanych Kart.
13	Realizacja rządowego programu dla rodzin wielodzietnych „Karta Dużej Rodziny”.	UM, NGO.	Liczba rodzin, którym wydano Karty. Liczba wydanych Kart.
14	Zainicjowanie działań w celu utworzenia samopomocowej grupy wsparcia dla osób uzależnionych od alkoholu (AA), osób współuzależnionych oraz dorosłych dzieci alkoholików (DDA).	PES, UM, MKRPA.	Liczba utworzonych grup, liczba osób uczestniczących w spotkaniach grup, liczba podjętych działań w celu utworzenia grup.

Cel operacyjny nr 2

Poszerzanie i doskonalenie kompetencji rodzicielskich.

- ➔ Rozwój oddziaływań służących wspieraniu i integrowaniu rodzin.
- ➔ Wzmocnienie kompetencji rodziców w zakresie opiekuńczym i wychowawczym.
- ➔ Włączanie rodzin wykluczonych bądź zagrożonych wykluczeniem do aktywnego życia społeczności lokalnej.

Lp.	Zadanie	Realizatorzy	Wskaźniki
1	Zapewnienie odpowiedniej liczby zatrudnionych asystentów rodziny do aktualnego zapotrzebowania, zgodnie z ustawą z dnia 9 czerwca 2011 roku o wspieraniu rodziny i systemie pieczy zastępczej.	MOPS.	Liczba asystentów rodziny, liczba rodzin objętych pomocą asystentów rodziny.
2	Współorganizowanie dla rodziców warsztatów w zakresie wzmacniania kompetencji wychowawczych oraz właściwego wypełniania ról rodzicielskich, np. w formie szkoły dla rodziców lub projektów finansowanych ze środków zewnętrznych.	UM, placówki oświatowe, MKRPA, MOPS, PES, ZPPP, PCPR.	Liczba uczestników warsztatów, liczba zorganizowanych warsztatów.
3	Popularyzowanie działalności rodzin wspierających oraz zachęcanie rodzin w Gminie do podejmowania tej roli.	MOPS, PCPR.	Liczba rodzin objętych wsparciem, liczba funkcjonujących rodzin wspierających.
4	Współorganizowanie wydarzeń/ imprez integrujących rodziny oraz promujących zdrowy tryb życia.	UM, placówki oświatowe, MKRPA, MOPS, PES, KPP, SM, ŻDK, MBP, MOSRiW.	Liczba zorganizowanych wydarzeń, liczba uczestników wydarzeń/imprez.
5	Prowadzenie aktywizacji społeczno-zawodowej dla rodzin wykluczonych lub zagrożonych wykluczeniem społecznym.	MOPS, PUP, PES.	Liczba osób objętych aktywizacją społeczno-zawodową.
6	Organizowanie lokalnych kampanii uwrażliwiających na problemy rodzin.	MOPS, UM, MKRPA, KPP.	Liczba zorganizowanych kampanii.

Cel operacyjny nr 3

Wspieranie prawidłowego rozwoju dzieci i młodzieży oraz wyrównywanie ich szans.

- ➔ Rozwój i zintensyfikowanie środowiskowych form wsparcia dla dzieci i młodzieży.
- ➔ Upowszechnienie działań profilaktycznych wspomagających optymalny rozwój psychospołeczny dzieci i młodzieży.

Lp.	Zadanie	Realizatorzy	Wskaźniki
1	Poszerzanie oferty zajęć pozalekcyjnych i pozaszkolnych dla dzieci i młodzieży zgodnych z rozpoznanymi potrzebami.	Placówki oświatowe, MKRPA, UM, PES, PWD, ŻDK, MBP, MOSRiW.	Liczba dzieci korzystających z zajęć pozalekcyjnych i pozaszkolnych, liczba dostępnych zajęć.
2	Realizacja w szkołach programów profilaktycznych rekomendowanych przez KCPU związanych z tematyką uzależnień od substancji i behawioralnych oraz zjawiskiem przemocy.	Placówki oświatowe, MKRPA, MOPS, KPP, PES, zewnętrzne podmioty szkoleniowe/ edukacyjne.	Liczba uczestników rekomendowanych programów profilaktycznych.
3	Realizacja warsztatów/ programów rozwijających umiejętności psychospołeczne dzieci i młodzieży.	Placówki oświatowe, MKRPA, MOPS, KPP, ŻDK, MBP, MOSRiW, PES.	Liczba przeprowadzonych warsztatów/programów, liczba uczestników.
4	Kontynuowanie prowadzenia placówek wsparcia dziennego dla dzieci i młodzieży.	UM, MKRPA, MOPS, PES.	Liczba dzieci i młodzieży uczęszczających do placówki wsparcia dziennego.
5	Organizacja wypoczynku letniego i zimowego z programem profilaktycznym (alkohol, substancje psychoaktywne, przemoc) dla dzieci i młodzieży.	MKRPA, placówki oświatowe, PWD.	Liczba dzieci korzystających z wypoczynku z programem profilaktycznym.

Cel operacyjny nr 4

Usprawnienie współpracy podmiotów działających na rzecz rodzin.

- ➔ Zwiększenie współpracy międzyinstytucjonalnej i międzysektorowej w zakresie wsparcia rodzin w sytuacjach kryzysowych.
- ➔ Rozwój systemu pieczy zastępczej.
- ➔ Zoptymalizowanie przekazu informacji na temat form wsparcia na rzecz rodziny w Gminie o statusie miejskim.

Lp.	Zadanie	Realizatorzy	Wskaźniki
1	Udzielanie informacji o instytucjach świadczących pomoc na rzecz rodziny, informowanie o możliwościach poprawy swojej sytuacji.	placówki oświatowe, MKRPA, MOPS, PKI, UM, ZI, PCPR, KPP, SM.	Liczba rozpowszechnionych informacji.
2	Wspieranie organizacyjne i administracyjne podmiotów ekonomii społecznej prowadzących działalność w obszarze wsparcia rodziny.	MOPS, UM, PES.	Liczba podjętych działań wspierających organizacyjnie i administracyjnie organizacje pozarządowe.
3	Organizowanie cyklicznych spotkań PES z pracownikami MOPS, umożliwiających sieciowanie podmiotów, wspólne kreowanie koszyka usług i wdrażanie partnerskich projektów.	placówki oświatowe, MKRPA, MOPS, UM, ZI, PCPR, PES, ZPPP.	Liczba zorganizowanych spotkań, liczba podjętych we współpracy działań.
4	Stałe monitorowanie i systematyczna ocena sytuacji opiekuńczo-wychowawczej dziecka umieszczonego w pieczy zastępczej.	MOPS, PCPR.	Liczba dokonanych okresowych ocen sytuacji dziecka umieszczonego w pieczy zastępczej.
5	Podejmowanie współpracy z podmiotami działającymi na rzecz powrotu dziecka z pieczy zastępczej do rodziny biologicznej.	MOPS, PCPR.	Liczba dzieci powracających do rodzin biologicznych, liczba spotkań zespołów ds. oceny sytuacji dziecka.

6	Zapewnienie wsparcia rodzinom, którym ograniczono władzę rodzicielską oraz prowadzenie pracy z rodziną naturalną w celu powrotu dziecka z pieczy zastępczej.	MOPS.	Liczba rodzin, z których dzieci umieszczono w pieczy zastępczej, objętych wsparciem asystenta rodziny. Liczba dzieci, które powróciły do rodziny naturalnej.
---	--	-------	--

IX. ADRESACI PROGRAMU

Adresatami Programu Wspierania Rodziny są mieszkańcy Gminy Żary o statusie miejskim, szczególnie rodziny przeżywające trudności w wypełnianiu funkcji opiekuńczo-wychowawczych. Program kierowany jest także do przedstawicieli instytucji i służb pracujących na rzecz rodzin oraz dzieci i młodzieży.

X. ŹRÓDŁA FINANSOWANIA

Zadania Programu Wspierania Rodziny w Gminie Żary o statusie miejskim na lata 2025-2027 finansowane będą z następujących źródeł:

- ➔ środków własnych Miasta,
- ➔ środków samorządu Powiatu,
- ➔ środków finansowych z funduszy zewnętrznych, w tym rządowych, pozarządowych, programów celowych i funduszy unijnych.

XI. EWALUACJA I MONITORING PROGRAMU

Celem ewaluacji jest oszacowanie stopnia osiągnięcia zakładanych celów i rezultatów. Wyniki ewaluacji okresowej służą również ewentualnym modyfikacjom dokumentów programowych, a dostarczone za jej sprawą informacje powinny być wykorzystane przy przygotowaniu programu w następnym okresie programowania.

Cele badawcze ewaluacji Programu powinny opierać się na:

1. ocenie procesu realizacji działań i osiągniętych efektów Programu,
2. ocenie wdrażania i zarządzania Programem, w tym współpracy interdyscyplinarnej,
3. opracowaniu rekomendacji do stworzenia kontynuacji Programu.

W ramach ewaluacji należy przyjąć jedną bądź kilka technik badawczych, tj.:

- ➔ analizę dokumentów,
- ➔ badanie ankietowe adresatów Programu,
- ➔ badanie poprzez zogniskowany wywiad grupowy realizatorów Programu.

Przyjęte kryteria ewaluacji Programu to:

- a) **Kryterium skuteczności** (plan a wykonanie) – rozumiane jako stopień realizacji zaplanowanych celów i efektów Programu. Ocena pod kątem kryterium skuteczności skupi się głównie na ocenie wdrożenia działań w stosunku do założonego planu i osiągnięcia wskaźników rezultatów.
- b) **Kryterium efektywności** – ocena sprawności wdrażania i prawidłowości zarządzania Programem, w tym pod kątem zgodności z harmonogramem, ewentualnych trudności w jego realizacji, przepływu informacji między realizatorami.
- c) **Kryterium użyteczności** – ocena dopasowania założeń Programu do potrzeb jego odbiorców i realizatorów.
- d) **Kryterium trafności** – rozumiane jako stopień, w jakim zaplanowane cele odpowiadają zidentyfikowanym problemom.

Monitoring realizacji Programu Wspierania Rodziny w Gminie Żary o statusie miejskim na lata 2025-2027 będzie opierał się przede wszystkim na gromadzeniu i analizowaniu danych będących w posiadaniu Miejskiego Ośrodka Pomocy Społecznej w Żarach. Dodatkowo pozyskiwane będą informacje od innych instytucji i podmiotów w zakresie wskazanym w Programie. Działania wyznaczone do realizacji będą obszarami podlegającymi monitorowaniu. Koordynatorem Programu i jednocześnie instytucją wiodącą przy jego realizacji będzie Miejski Ośrodek Pomocy Społecznej w Żarach, a bezpośredni nadzór nad realizacją Programu sprawować będzie Dyrektor MOPS w Żarach. Rezultatem monitoringu będą sprawozdania roczne, o których mowa w art. 179 ustawy z dnia 9 czerwca 2011 r. o wspieraniu rodziny i systemie pieczy zastępczej.

XII. BIBLIOGRAFIA

1. Cudak S., Wybrane cechy współczesnego modelu życia małżeńskiego i rodzinnego, [w:] Pedagogika rodziny, red. S. Cudak, Kielce 2007.
2. <https://bdl.stat.gov.pl/>
3. <https://bdl.stat.gov.pl/>
4. Kawula S., Brągiel J., Janke A., Pedagogika rodziny, Toruń 1999.
5. Ocena Zasobów Pomocy Społecznej za 2021, 2022 i 2023 rok.
6. Raport o stanie Miasta Żary za 2021, 2022 i 2023 rok.
7. Sprawozdanie merytoryczne z realizacji zadań Miejskiego Ośrodka Pomocy Społecznej w Żarach za 2021, 2022 i 2023 rok.
8. Sprawozdanie z działalności Miejskiej Komisji Rozwiązywania Problemów Alkoholowych w Żarach za rok 2021, 2022 i 2023.
9. Sprawozdanie z działalności samorządów gminnych w zakresie profilaktyki i rozwiązywania problemów uzależnień KCPU-G1 za 2023 rok.
10. Sprawozdanie z działalności Zespołu Interdyscyplinarnego działającego na rzecz Przeciwdziałania Przemocy w Rodzinie za rok 2021 i 2022.
11. Sprawozdanie z działalności Zespołu Interdyscyplinarnego działającego na rzecz Przeciwdziałania Przemocy Domowej za rok 2023.
12. Sprawozdanie z realizacji zadań z zakresu wspierania rodziny w Gminie Żary o statusie miejskim w 2021, 2022 i 2023 roku.
13. Żebrowski J., Współczesne przeobrażenia w funkcjonowaniu rodziny polskiej, [w:] Rodzina polska na przełomie wieków. Przeobrażenia, zagrożenia, patologie, red. J. Żebrowski, Gdańsk 2001.

XIII. SPIS WYKRESÓW, TABEL I RYSUNKÓW

SPIS WYKRESÓW

Wykres 1. Liczba mieszkańców Gminy Żary o statusie miejskim w latach 2021-2023	8
Wykres 2. Liczba kobiet i mężczyzn zamieszkujących Gminę Żary o statusie miejskim na przestrzeni lat 2021-2023	8
Wykres 3. Liczba rodzin i osób w rodzinach korzystających z pomocy społecznej w Gminie Żary o statusie miejskim w latach 2021-2023	15
Wykres 4. Powody udzielania świadczeń w 2023 roku według liczby rodzin korzystających z pomocy społecznej	16
Wykres 5. Średniomiesięczna liczba rodzin korzystających z zasiłków rodzinnych wraz z dodatkami oraz korzystających z jednorazowej zapomogi z tytułu urodzenia dziecka na przestrzeni lat 2021-2023	17
Wykres 6. Liczba rodzin korzystających z pomocy i wsparcia z powodu alkoholizmu i narkomanii w Gminie Żary o statusie miejskim na przestrzeni lat 2021-2023	24
Wykres 7. Liczba rodzin korzystających z pomocy społecznej z powodu przemocy domowej na przestrzeni lat 2021-2023	29
Wykres 8. Liczba interwencji związanych z przemocą domową na przestrzeni lat 2021-2023	29

SPIS TABEL

Tabela 1. Podział zadań i kompetencji pomiędzy jednostki samorządu terytorialnego oraz organy administracji rządowej	5
Tabela 2. Przyrost naturalny na 1 000 ludności w Gminie Żary o statusie miejskim w porównaniu do powiatu żarskiego i województwa lubuskiego na przestrzeni lat 2021-2023	9
Tabela 3. Udział ludności Gminy Żary o statusie miejskim według ekonomicznych grup wieku w ogólnej liczbie ludności w latach 2021-2023 (w procentach)	9
Tabela 4. Liczba uczniów w szkołach podstawowych i przedszkolach, dla których organem prowadzącym jest Gmina Żary o statusie miejskim w latach 2021-2023	10
Tabela 5. Dane dotyczące działalności kulturalnej na terenie Gminy Żary o statusie miejskim w latach 2021-2023	11
Tabela 6. Typy rodzin z dziećmi objętych pomocą społeczną w formie świadczeń w 2023 roku	15
Tabela 7. Dane dotyczące asystentury rodziny w Gminie Żary o statusie miejskim na przestrzeni lat 2021-2023	17
Tabela 8. Liczba rodzin i osób korzystających ze świadczenia alimentacyjnego oraz kwota świadczeń w latach 2021-2023	18
Tabela 9. Dane dotyczące współfinansowania pieczy zastępczej w Gminie Żary o statusie miejskim na przestrzeni lat 2021-2023	19
Tabela 10. Liczba osób, którym przyznano zasiłek celowy w ramach programu wieloletniego „Posiłek w szkole i w domu” oraz kwota świadczeń w latach 2021-2023	20
Tabela 11. Liczba interwencji związanych z nadużywaniem alkoholu oraz narkotyków w Gminie Żary o statusie miejskim w latach 2021-2023	25

Tabela 12. Działania Miejskiej Komisji Rozwiązywania Problemów Alkoholowych w Gminie Żary o statusie miejskim wobec osób uzależnionych w latach 2021-2023	26
Tabela 13. Dane statystyczne dotyczące działań Zespołu Interdyscyplinarnego i grup diagnostyczno-pomocowych w latach 2021-2023	30
Tabela 14. Liczba sporządzonych „Niebieskich Kart – A” przez poszczególne podmioty w latach 2021-2023	31
Tabela 15. Liczba zakończonych procedur NK w latach 2021-2023	31
Tabela 16. Charakterystyka osób, wobec których istnieje podejrzenie, że są dotknięte przemocą domową w latach 2021-2023	32
Tabela 17. Charakterystyka osób, wobec których istnieje podejrzenie, że stosują przemoc domową w latach 2021-2023	32

SPIS RYSUNKÓW

Rysunek 1. Położenie Gminy Żary o statusie miejskim na tle powiatu żarskiego	7
--	---